

Využití hodových symbolů ve výtvarných činnostech v mateřské škole na Slovácku

Kristýna Havlíková

Bakalářská práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Kristýna Havlíková
Osobní číslo: H22209
Studijní program: B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Využití hodových symbolů ve výtvarných činnostech v mateřské škole na Slovácku

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury zaměřené na prvky folklóru a jejich využití ve výtvarných činnostech v mateřské škole.

Vymezení teoretických východisek a terminologie zaměřené na možnosti uplatnění symbolů Slovácka v mateřské škole.

Zpracování sady výtvarných aktivit s využitím folklóru a lidových symbolů na Slovácku pro děti předškolního věku.

Ověření sady výtvarných aktivit v mateřské škole.

Evaluační sady aktivit a zpracování doporučení pro praxi v mateřských školách.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Bittnerová, D. (2011). Kultura dětí a dětský folklor. In P. Janeček (Ed.), *Folklor atomového věku: Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti* (s. 13–37). Národní muzeum a Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy.
- Ergashevich, A. (2021). Folklore and its role in the development of preschool children. *European Scholar Journal*, 2(3), 164–165. <https://tinyurl.com/2fspmbbr>
- Hazuková, H. (2022). *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Tarcalová, L. (2013). *Kroj na Uherskohradištsku*. Klub kultury.
- Provodovská, V. (2017). *Řemeslo jak vyšíté*. Muzeum Jana Amose Komenského (Uherský Brod).

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Beáta Deutscherová, MBA**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **8. ledna 2025**
Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2025**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 8. ledna 2025

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení bakalářské práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na bakalářské práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce teoreticko-aplikačního charakteru se zabývá využitím hodových symbolů ve výtvarných činnostech v mateřské škole na Slovensku. Cílem práce je představit konkrétní způsoby, jak lze vybrané hodové symboly začlenit do vzdělávacího prostředí mateřské školy. Teoretická část popisuje hodové symboly, jejich roli v podpoře vizuální gramotnosti a využití ve výtvarných činnostech v mateřské škole. Praktická část zahrnuje sadu šesti aktivit, ve kterých děti v mateřské škole pracovaly s hodovými symboly v kombinaci s výtvarnou činností. Cílem sady je přiblížit dětem hodovou symboliku v regionu Slovenska a podpořit tak vztah k regionální kultuře a estetickému cítění. Evaluace byla realizována prostřednictvím reflexe z mé strany, ze strany učitelky a rovněž etnografky. Následná komparace vychází z vlastního hodnocení a zpětné vazby poskytnuté učitelkou. Z výsledků evaluace byla zpracována modifikace a doporučení pro praxi mateřských škol.

Klíčová slova: lidová tradice Slovenska, hodové symboly, vizuální gramotnost, výtvarné činnosti, enkulturace

ABSTRACT

This theoretical-application bachelor thesis deals with the use of feast symbols in art activities in a kindergarten in Slovakia. The aim of the thesis is to present concrete ways in which selected feast symbols can be incorporated into the educational environment of a kindergarten. The theoretical part describes feast symbols, their role in promoting visual literacy and their use in art activities in kindergarten. The practical part includes a set of six activities in which children in kindergarten worked with feast symbols in combination with art activities. The aim of the set is to bring closer the feast symbols in the region of Slovakia and to promote the relationship to regional culture and aesthetic sensitivity. The evaluation was carried out through reflection on my part, on the part of the teacher and also on the part of the ethnographer. The subsequent comparison is based on my own evaluation and feedback provided by the teacher. From the results of the evaluation, modifications and recommendations for kindergarten practice were made.

Keywords: folk traditions of Slovakia, feast symbols, visual literacy, art activities, enculturation

Ráda bych na prvním místě poděkovala paní PhDr. Beátě Deutscherové, MBA, za vedení mé bakalářské práce, její cenné rady a podnětné připomínky. Dále děkuji etnografce a učitelce z mateřské školy, které mi věnovaly svůj čas při tvorbě hodnocení do evaluace. Velké díky také patří paním učitelkám a dětem z mateřské školy, kde jsem realizovala výtvarné aktivity. Jejich přístup a spolupráce mi byly velkou inspirací. Děkuji také kolegům z ročníku za jejich podporu během celého studia. Na závěr bych ráda poděkovala svému příteli, rodině, především mé tetě a blízkým přátelům za jejich podporu a motivaci při psaní této práce.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 HODOVÉ SYMBOLY NA SLOVÁCKU.....	12
1.1 VYUŽITÍ SLOVÁCKÝCH SYMBOLŮ K ROZVOJI VIZUÁLNÍ GRAMOTNOSTI U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	14
1.1.1 Barvy v kontextu hodových symbolů	16
2 VÝTVARNÁ ČINNOST V MATEŘSKÉ ŠKOLE A JEJÍ PROPOJENÍ S HODOVÝMI SYMBOLY NA SLOVÁCKU	18
2.1 VÝTVARNÁ ČINNOST DĚTÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	18
2.1.1 Výtvarné činnosti v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání	20
2.2 VÝTVARNÉ TECHNIKY V RÁMCI TVORBY HODOVÝCH SYMBOLŮ U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	22
2.2.1 Barvy ve výtvarných činnostech	24
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	26
3 REALIZACE SADY VÝTVARNÝCH AKTIVIT	27
3.1 CHARAKTERISTIKA SADY AKTIVIT.....	28
3.1.1 Aktivita č. 1 – Hodové symboly	30
3.1.2 Aktivita č. 2 – Slovácký ornament.....	33
3.1.3 Aktivita č. 3 – Tupeská keramika	37
3.1.4 Aktivita č. 4 – Krojové součásti.....	42
3.1.5 Aktivita č. 5 – Vyšívání ornament	45
3.1.6 Aktivita č. 6 – Můj vlastní ornament	48
4 EVALUACE.....	53
4.1 HODNOCENÍ SADY POMOCÍ VLASTNÍ REFLEXE A REFLEXE UČITELKY.....	53
4.1.1 Vlastní reflexe	53
4.1.2 Reflexe učitelky z mateřské školy.....	58
4.2 HODNOCENÍ SADY POMOCÍ REFLEXE ETNOGRAFKY	62
4.3 KOMPARACE SADY POMOCÍ VLASTNÍ REFLEXE A REFLEXE UČITELKY	64
4.4 MODIFIKACE AKTIVIT.....	67
5 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	73
ZÁVĚR	75
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	76
SEZNAM OBRÁZKŮ	79
SEZNAM TABULEK.....	80
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	81
SEZNAM PŘÍLOH.....	82

ÚVOD

Hodové symboly a výtvarné činnosti jsou na první dojem dvě zcela odlišné oblasti. První pojem je spojen s lidovou tradicí, zatímco druhý s dětskou tvořivostí. Při hlubším pohledu se však mezi těmito pojmy začínají rýsovat jemné vazby, které propojují kulturní dědictví s přirozeným vyjadřovacím jazykem dítěte.

V prostředí mateřské školy se dítě setkává s mnoha podněty, které formují jeho vztah ke světu. Výtvarné aktivity představují jeden z klíčových prostředků, jak podpořit nejen rozvoj fantazie, ale také hlubší porozumění tradicím, které utvářejí regionální identitu. Právě Slovácko, oblast bohatá na folklor a symboliku, nabízí pestrou škálu vizuálních prvků, které lze srozumitelně přiblížit dětem předškolního věku.

V mé práci teoreticko-aplikačního charakteru představuji, jak lze vybrané hodové symboly využít v rámci výtvarných činností v mateřské škole. Cílem této práce je ukázat, že tyto symboly mohou výrazně obohatit dětské vizuální vnímání i vztah ke kultuře v regionu Slovácka.

Teoretická část obsahuje dvě kapitoly, přičemž se v první kapitole zaměřuji na vybrané hodové symboly a jejich vliv na vizuální vnímání u dětí předškolního věku, s doplněním významu barev v kontextu hodových symbolů. Ve druhé kapitole se věnuji významu výtvarných činností v předškolním vzdělávání a jejich zařazení do RVP PV. Dále popisuji jednotlivé výtvarné techniky, které byly využity v praktické části, i s doplněním významu barev v kontextu výtvarné činnosti u dětí předškolního věku. Praktická část je rozdělena na tři hlavní kapitoly, přičemž v první kapitole popisuji realizaci sady aktivit se zaměřením na přiblížení hodových symbolů v regionu Slovácka. Ve druhé kapitole uvádím evaluaci sady aktivit, z jejíchž výsledků jsem zpracovala komparaci a modifikaci dvou motivací u aktivit. Celou práci zakončuji poslední kapitolou, ve které popisuji doporučení pro praxe mateřských škol. Zmiňuji například důležitost využití sady, stěžejní kroky před jejím zahájením, strukturování jednotlivých aktivit a časové rozvržení realizace.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 HODOVÉ SYMBOLY NA SLOVÁCKU

V této kapitole se věnuji teoretickému popisu hodové symboliky na Slovácku, na kterých je postavena část praktická.

Pro účely této práce budu nazývat hodovými symboly předměty a jiné objekty, které mají vzdálenou i blízkou souvislost s hodovou slavností, nebo se s ní jakkoliv jinak pojí. Jako hodové symboly budu označovat např. hodové právo, lidový ornament, výšivku a dále pak slavnostní krojové součásti (boty, opasek).

Jelikož se v této práci zabývám hodovou symbolikou na Slovácku, je nejprve nezbytné vymezit etnografický region Slovácko. V knize Na paletě krojů je Slovácko vymezeno takto:

Geograficky je Slovácko odděleno od Brněnska a Hané Ždánským lesem a Strážovskou pahorkatinou, na severozápadě je lemováno Chřiby a na severu a severozápadě je ohraničeno úpatím Javorníků, na východě se táhne od Vlárského průsmyku až ke Strážnici pásmo Bílých Karpat s vrcholy Velkou Javořinou a Lopeníkem. Horské a podhorské části Slovácka se snižují do rovin a údolí, jejichž středem protéká Olšava a Morava se svými přítoky, řekami Kyjovkou a Dyjí (Frolec et al., 2010, s. 334).

Tento rozsáhlý národopisný region má složitý historický vývoj, který se odráží v kulturní různorodosti a etnografických rozdílech. Můžeme sem zahrnout například tradiční lidové kroje, ornament, nářečí nebo výtvarné techniky (např. nabíjení opasků, výšivku na výřez), nebo výtvarnou symboliku ornamentu (Jeřábek et al., 2007).

Definice symbolu je složitá a není lehké ji vymezit. Symboly často nesou více významů a jsou závislé na jejich interpretaci na rozdíl od znaku, který odkazuje přímo na konkrétní objekt nebo koncept (Jeřábek, 2007). Pojem *symbol* Jeřábek et al., (2007) popisuje v knize Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska jako „označující sjednané poznávací nebo věštecké znamení, znak se zjevným nebo skrytým významem, smyslový i nadsmyslový, konkrétní i abstraktní významový znak, někdy též skutečný jev s alegorickým obsahem, prostředek zjevné, důvěrné nebo i tajné dohody.“ (s. 1016)

Mazur (2017) definuje symbol jako viditelné znamení, které odkazuje na neviditelnou skutečnost. Skládá se vždy ze dvou rovin, které je třeba brát v úvahu. Vnější rovina, vyjadřuje něco z roviny vnitřní. Z roviny viditelné vyplývá rovina neviditelná, tělesná rovina vyjadřuje duchovní rovinu a v konkrétní rovině platí rovina obecná.

Kast (2000) uvádí, že systém symbolů je postaven na skupině symbolů, které mají mezi sebou vazbu a jsou vzájemně propojeny. Tyto skupiny mohou nabývat charakter systému s formálními pravidly, nebo mají volnější charakter, jako jsou například tvary a barvy.

Jeřábek et al., (2007); Kast (2000) a Mazur (2017) shodně uvádějí, že symbol představuje znamení, které odkazuje na neviditelnou skutečnost a spojuje vnější a vnitřní roviny významu. Skládá se vždy z několika částí, které se navzájem propojují a tvoří celek, který dává symbolu konkrétní význam. Toto propojení symbolů může mít charakter dohodnutého znamení, jehož význam je určen na základě kulturních a společenských souvislostí, nebo může spočívat v propojení viditelného a neviditelného, kde symbol vyjadřuje nejen tělesný, ale i duchovní aspekt. Symboly mohou být ve své fyzické podobě propojeny podle určitých pravidel, například geometrickými tvary jako je čtverec, oblouk nebo kruh. Mohou mít i volnější charakter ve formě abstraktních tvarů (Jeřábek et al., 2007; Kast, 2000; Mazur 2017).

Nejvýraznějším symbolem na Slovácku jsou Tradiční slovácké krojované hody. K dispozici je řada etnografických a sociologických definic, ovšem nejvýstižněji definuje slavnost hodů Jančář et al., (2000): „V období od sklonku léta do adventu se na Moravě pořádá tradiční slavnost obce, vesnice i města zvaná hody“ (s. 202). Jančář et al., (2000) a Motlová (2016) shodně uvádí, že je tato slavnost spojena s mnoha obyčejí, zábavami a hrami, které mají kulturní a historický význam. Tento svátek měl původně náboženský i magický charakter, avšak v průběhu času se stal oslavou místní komunity a příležitostí k společenskému setkávání. O průběh hodů se stará svobodná dospívající mládež, která se nazývá *chasa*, v čele se stárky. Stárci jsou předem volení vůdci chasy, jejichž hlavními úkoly je obřadně nosit hodové právo, mít dohled nad průběhem hodů a střežit pořádek ve vsi či městě (Jančář et al., 2000; Motlová, 2016; Tarcalová, 2013).

Hodová chasa spolu se stárky nosí lidový oděv typický pro daný region a tím se odlišují od zbytku hodových nekrojovaných účastníků. Lidový oděv má kromě praktické a estetické funkce také funkci rozlišovací, díky které můžeme odlišit jednotlivé sociální skupiny (staří, mladí). Stárci mají na rozdíl od zbytku chasy reprezentativnější oděv (Motlová, 2016).

Slovo *kroj* je historický výraz označující lidový oděv. Motlová (2016) uvádí, že postupem času se kroj stal symbolem určité etnické nebo národnostní identity, přičemž se v něm odrážely i sociální rozdíly. Kroj bohatých byl z lepších materiálů, než kroj chudých. Rozlišoval také profesní zaměření určitých skupin, jako byli mlynáři nebo kováři v podobě stejnokrojů. Kroj byl odlišný nejen pro tyto skupiny, ale i pro specifické příležitosti v rámci

regionu, jako byly svatby, křty nebo *úvody*. Neiderle & Chotek (1922) dodávají, že tyto druhy krojů se mohly lišit v závislosti na dostupných materiálech, barvách, zdobení, doplňcích a ornamentech (Motlová, 2016; Niederle & Chotek, 1922).

Tyto ornamenty se vyskytují nejen na tradičních krojích formou vyšívání, ale i jako malování na domech a na užitkových předmětech jako je keramika, kde mají dekorativní a reprezentativní funkci (Jeřábek, 2007).

Motlová (2016) uvádí, že ornament na objektech můžeme definovat jako soubor různých prvků, které mají symbolické významy a celková skladba ornamentů a jeho doprovodných částí může být mimo jiné chápána jako výtvarné umělecké dílo. Dále také uvádí, že tyto ornamenty jsou tvořeny rytmickým a symetrickým opakováním výtvarných prvků v řadě nebo na ploše, přičemž kombinace motivů a barev často určovala příslušnost k určitému regionu nebo profesní skupině. Původní ochranný význam ornamentu se s postupem času měnil, přičemž v pozdějších obdobích převažoval u ornamentu dekorativní charakter, často spojený s místními kulturními zvyklostmi a vlivy. Tyto ornamenty sloužily také k vyjádření kulturní identity a k posílení estetické hodnoty předmětů, na kterých se nacházejí (Jančář et al., 2000).

1.1 Využití slováckých symbolů k rozvoji vizuální gramotnosti u dětí předškolního věku

V této kapitole se věnuji propojení slováckých hodových symbolů s vizuálním vnímáním u dětí předškolního věku.

Šupšáková (2015) uvádí, že vizuální gramotnost je schopnost, která umožňuje jedinci vnímat vizuální materiály a přitom porozumět jejich kulturním, etickým, estetickým a technickým souvislostem. Tato gramotnost je důležitou součástí života a to i u dětí předškolního věku. Být vizuálně gramotný znamená mít rozvinuté kognitivní schopnosti, přičemž úroveň této gramotnosti je ovlivněna neurofyzilogickými faktory, věkem, učením a pojmenováním (Šupšáková, 2004). Spousta (2001) k vnímání vizuálních materiálů dodává, že do těchto složitějších kognitivních schopností můžeme zařadit například hodnocení různých situací. Tyto schopnosti mohou děti později využít na základní škole, kde budou řešit úlohy, které vyžadují vyšší úroveň abstrakce (např. matematických nebo fyzikálních operací a vztahů). Pro tyto operace jsou symboly a jejich zápisy nezbytné (Spousta, 2001).

Vizuální gramotnost se v mnoha ohledech překrývá s funkční gramotností, kterou můžeme využít například při pohledu na ornament. Tato skutečnost se projevuje zejména v oblasti komunikace v kulturním a symbolickém kontextu, kdy ornament vyjadřuje jakousi zprávu, kterou má jedinci za úkol předat. Dále je úzce spojena s rozvojem sociálních dovedností, (např. kooperace) které jsou klíčové pro mezilidské vztahy (Fulková, 2002).

Vhodným příkladem pro rozvoj vizuální gramotnosti u dětí mohou být malované slovácké domy, keramika a lidový oděv. Tyto významné symboly kulturního dědictví také odrážejí estetické a symbolické hodnoty místních komunit.

Nejčastěji lze tyto hodnoty spatřit na různých částech slováckých domů. Ornamenty na domech, především na štítech či fasádách poukazují na reprezentativní i dekorativní funkci, ale také na symbolický význam, související s ochrannými prvky pro obyvatele domu. Na domu vždy byla vymalována ta část, která byla pro dům významná, nejčastěji se jednalo o průčelí stavení, která se nazývá *žudro* (oblouk). Pro vyzdobení těchto ploch byly použity ornamenty, které byly odvozeny z přírodních tvarů. Tyto ornamenty tedy obsahovaly květy, růže, střípce hroznů, tulipány, kytice a jablíčka, dále také úpony s listy. Nejčastěji byly malovány do tvaru trojúhelníků a půlobloučků. Kromě vzorů převzatých z přírody jsou oblíbenými motivy také srdce nebo ptáčky (Jančář et al., 2000; Káčer et al., 2023).

Velký výskyt lidového ornamentu je také u keramiky. Podobně jako malby na domech, obsahuje charakteristické ornamenty, které odrážejí regionální tradice. Keramické výrobky, jako jsou hrnce, talíře, džbány nebo kachle bývají zdobeny ručně malovanými vzory, které mohou být jednoduché, ale také mohou mít složitou skladbu, zahrnující geometrické řady či přírodní motivy. Ornamenty na keramice byly tradičně považovány za důležitý prvek, který přidával předmětům na reprezentativnosti i na estetické hodnotě. Zároveň ornamenty sloužily jako způsob vyjádření osobní a regionální identity (Jančář et al., 2000).

Významným prvkem, který přispívá k rozvoji vizuální gramotnosti u dětí předškolního věku je již zmíněný kraj, jehož primární funkce také vyjadřuje osobní a regionální identitu. Kraj je zdobený ornamenty, přičemž na krajovém vyšívání (rukávce, košile) se jedná hlavně o geometrickou výšivku a na krajových kapesnicích (dámské i pánské) jde hlavně o výšivku přírodních motivů, které mají kromě dekorativního i symbolický význam (Jeřábek, 2007).

Ornament na kroji, který děti vnímají na první pohled, jako jsou barevné kombinace a jejich detaily na krajových součástkách, pomáhají dětem zlepšit jejich schopnost vnímat barvy, tvary a proporce, což jsou dovednosti pro rozvoj vizuální gramotnosti. Děti se

prostřednictvím těchto ornamentů seznamují s lidovými tradicemi a zároveň si rozvíjí své estetické vnímání a schopnost interpretace symbolů. Právě v předškolním věku se začínají rozvíjet tvořivé dovednosti dítěte, které se projevují v jeho schopnosti plánovat aktivity, uskutečňovat nápady, využívat své znalosti a myšlenky a otevřeně vyjadřovat své pocity skrze symboly (Bittnerová, 2011).

Obecně lze říct, že lidová kultura se všemi jejími prvky (kroj, ornament aj.) pomáhá utvářet osobnost dětí předškolního věku. Formuje jejich představivost, vytváří zálibu k lidovým tradicím a rozšiřuje jejich slovní zásobu (např. prostřednictvím pohádek). Iniciuje růst tvořivosti, formuje kritické myšlení a zlepšuje dovednosti a schopnosti dětí. Lidová kultura tedy rozvíjí tyto kvality, které budou v budoucnosti potřebovat. Kreativita je založena na imitaci, kterou si děti měly možnost vyzkoušet (popsáno v praktické části) (Ergashevich, 2021).

1.1.1 Barvy v kontextu hodových symbolů

V praktické části mé práce jsem dětem představila barvy, které mají v kontextu lidové kultury důležitý význam, a proto jim věnuji samostatnou kapitolu.

Pro rozvoj vizuální gramotnosti hrají barvy klíčovou roli, jelikož představují nejen estetický prvek. V ornamentech se používají konkrétní barvy, které člověk užívá při zdobení svého obydlí, nábytku, nástrojů, oděvů, a to velmi podobným způsobem, jako tomu bylo v minulosti. Barva jak v minulosti, tak nyní, sloužila jako prostředek k selekci společenského statusu a vyjádření rodinného stavu. Kombinace barvy s určitým předmětem spoluvytváří obsah sdělení, protože nese indicie k odhalení skrytých vlastností a je tak součástí sdělování příběhů. Jako příklad lze uvést darování červené mašle do pasu, kterou muž dával ženě (tím jí vyznával lásku). Při pohledu na hodový symbol se setkává vizuální umělecké vyjádření s tradicí a regionální identitou, přičemž se zde barvy stávají nejen dekorativním prvkem, ale i nositelem určitých emocí. Ochranná a prosperitní funkce barev se v dnešní době užívá málo (Vilémek et al., 2023).

Význam barev hodových symbolů

Hodové symboly a jejich barvy vycházely z lidové tradice a byly předávány z generace na generaci. Jejich význam se týkal hlavně ochrany života a zdraví, růstu vegetace a prosperity.

Níže uvádím stručnou charakteristiku čtyř základních barev, jak byly chápány v minulosti a které jsem využila ve své praktické části práce:

- *Červená*: Jedná se o barvu slunce, ohně a zralých plodů. V dřívějších dobách byla tato barva ambivalentní. Mohla tedy vyjadřovat jak dobro, tak i zlo. Označovala život, lásku, ochranu ale zároveň varovala před nebezpečím, které mohlo ohrožovat lidský život. Nit, látka či pentle v červené barvě nošené na holém těle, měly zabezpečit ochranu batolete nebo nevěsty před uřknutím. Zároveň červená barva varovala před nebezpečím. Například maska čerta měla červenou barvu, často v kombinaci s černou (Vilémek et al., 2023).
- *Žlutá/zlatá*: Je barvou světla a zralých klasů. Zlatá byla chápána jako barva peněz. Měla tedy hlavně prosperitní funkci. Tato barva se často spojuje s červenou, jelikož v některých kontextech může vystupovat jako její záměna (ohně). V tradiční kultuře měla i negativní význam, obzvláště tmavožlutá, která vycházela z podoby schnoucího listí a značila nemoc (Vilémek et al., 2023).
- *Zelená*: Symbolizuje vegetaci, plodnost a životaschopnost. Příkladem může být to, že se dříve při prvním jarním výhonu na pastvu dávaly krávám na rohy zelené věnce, což symbolizovalo počátek jara (Vilémek et al., 2023).
- *Modrá*: Tato barva má spojitost se světlem a často se objevovala v kombinaci s bílou barvou. Vyjadřovala nebe nebo vodstvo. Tmavomodrá barva mohla mít i negativní význam jako je hloubka, chlad či prázdnota (Vilémek et al., 2023).

2 VÝTVARNÁ ČINNOST V MATEŘSKÉ ŠKOLE A JEJÍ PROPOJENÍ S HODOVÝMI SYMBOLY NA SLOVÁCKU

Ve druhé kapitole se zaměřuji na výtvarnou činnost dětí v mateřské škole a jejím propojení s hodoovými symboly na Slovácku. Podrobněji poukazuji na propojení určitých výtvarných technik s hodoovými symboly a dále také na ukotvení výtvarných činností v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání.

2.1 Výtvarná činnost dětí v mateřské škole

Výtvarné činnosti hrají ve vzdělávání dětí předškolního věku klíčovou úlohu. Díky nim dítě lépe chápe okolní svět, vyjasňuje si určité souvislosti, vztahy mezi lidmi a předměty, rozvíjí svou představivost, kreativitu, formuje kritické myšlení, zlepšuje si schopnosti a dovednosti. Výtvarná činnosti také podporuje formování osobnosti předškolního dítěte (Uždil, Šašinková, 1980). Tuto skutečnost již dříve potvrdil Jan Ámos Komenský ve svém díle Informatorium školy mateřské:

Mají také to malířství a písarství zavozovány býti hned v této mateřské škol dítky, a to hned třeba v třetím neb čtvrtém roku, jak při kom a k tomu mysl znamená, aneb vzbuditi může. Jmenovitě dáváním jim do ruky křídý (neb uhle, u chudších), a tím, aby sobě tečky, čáry, háky, kliky, křížem kolečka dělali, jak chtějí; čehož se jim i vzor pomaličku ukazovati může, vše ze hry kratochvíle. Tím zajisté způsobem ručičku sobě k držení potom křídý a k děláni tahů navedou, a co jest tečka, co čára nebo čárka atd. vyrozumějí (Komenský, 1992, str. 29).

Hazuková a Šamšula (2005) ve svém díle uvádí, že zkušenost dětí s vlastní výtvarnou tvorbou má výrazný dopad na budoucí přístup ke kreativnímu vyjadřování. Děti si díky vlastní kreativní činnosti intuitivně osvojí vnímání uměleckého projevu ve spojitosti s jejich vlastními výtvarnými dovednostmi. Dětská výtvarná činnost dosahuje nejlepších výsledků tehdy, když děti zvládnou základy prostorového i plošného vyjádření a osvojí si správné používání pomůcek a výtvarných materiálů. Styk dětí s výtvarným uměním probíhá na denní bázi. Toto umění děti vnímají nejen v rámci tradičních výtvarných činností v mateřské škole, ale také skrze architekturu, prostřednictvím bytového designu nebo jiného kreativního odvětví. Je důležité, aby měly děti možnost poznat široké spektrum výtvarných stylů a trendů, od historických, až po ty současné. Každé dítě má svůj jedinečný způsob vyjádření, který se může promítnout právě skrze výtvarné činnosti. Výtvarné techniky, jako je malba, kresba nebo prostorová tvorba, poskytují dětem jedinečnou příležitost vyjádřit své myšlenky a pocity jiným způsobem než slovně (Vondrová, 2005).

Při výtvarných aktivitách v mateřské škole děti provází učitel, který by měl mít teoretické znalosti z oblasti historie umění a výtvarné výchovy, ale také praktické dovednosti z praxe s různými výtvarnými technikami, materiály a nástroji (Vondrová, 2005). Hazuková (2022) dodává, že by měl učitel poskytovat dětem příležitost prozkoumávat různé výtvarné techniky. Správný učitel volí ty výtvarné aktivity, které jsou přizpůsobeny věku a individuálním potřebám dětí, a to jak pro jednotlivce, tak pro skupiny. Dále by se měl takový učitel i nadále pokračovat v osobnostním rozvoji a sebevzdělávání v oblasti umění, aby mohl dětem poskytovat kvalitní vzdělání. Vhodné také je, aby učitel výtvarné činnosti neseparoval, ale kombinoval je s aktivitami, které mohou na výtvarnou činnost navázat, nebo jí předcházet. Důležité je, aby učitel hodnotil nejen výstupy dětí, ale také sledoval jejich pokroky a vytvářel vyhovující prostředí pro kreativní práci (Vondrová, 2005).

Plevová a Pugnerová (2011) také zdůrazňují, že pro úspěch dítěte při jeho uměleckých projevech je důležitá pochvala, která funguje jako pozitivní motivace. Dále autorky kladou důraz na individuální schopnosti dětí a na jejich vztah k výtvarnému vyjádření, stejně jako k formování tvůrčího prostředí, ve kterém se dítě cítí bezpečně a pohodlně. Hazuková (2012) zdůrazňuje, že je zásadní zajistit, aby takové prostředí disponovalo širokou škálou výtvarných materiálů a nástrojů, které podporují nápaditost dětské fantazie a umožňují dětem zkoušet nové techniky a způsoby tvořivého vyjádření. Takovým přístupem lze nejlépe podnítit prohloubení kreativní tvorby u každého dítěte.

Nádvorníková (2022) uvádí, že pokud chceme více podpořit dětský talent a kreativní myšlení, je důležité dbát na rozvoj vnímání prostřednictvím smyslů. Dětem by měla být nabídnuta příležitost si nejen věci prohlédnout a poslechnout si jejich popis, ale rovněž si je například osahat. To lze implementovat i do tvořivých aktivit, při kterých se děti seznamují s materiály a různými výtvarnými nástroji. Učitelé by tak při těchto aktivitách měli v co největší míře pracovat s reálnými situacemi a předměty, namísto didaktických pomůcek (Nádvorníková, 2022). Tuto skutečnost komentuje ve své publikaci autorka MaryAnn F. Kohl, jejíž české překlady, vycházejí z umělecké zásady, která zdůrazňuje, že podstatou výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání je samotný proces, nikoliv konečný výsledek (Kohl, 2009).

2.1.1 Výtvarné činnosti v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání

Jak již bylo zmíněno, výtvarné činnosti jsou nedílnou součástí vzdělávání v mateřské škole. V této kapitole budu vymezovat, jaký prostor pro výtvarné činnosti a umění nabízí Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) je klíčový dokument na státní úrovni, který slouží jako výchozí bod pro tvorbu Školních vzdělávacích programů pro mateřské školy. Mateřské školy jsou povinny vytvořit si vlastní Školní vzdělávací programy, přičemž jejich pravidelné aktualizace jsou pro školy příležitostí k neustálému rozvoji. Vzdělávací obsah RVP PV (2021) je členěn do pěti oblastí (Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět), které se dále vymezují konkrétními vzdělávacími cíli, vzdělávacími nabídkami, očekávanými výstupy a případnými riziky. Nabídka vzdělávacích aktivit v těchto oblastech je zpracována tak, aby zohledňovala širší rámec výtvarného vzdělávání (RVP PV, 2021). V této kapitole se nachází kategorizace specifických oblastí podle RVP PV (2021) a následně je uvedeno zakotvení výtvarných činností v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání.

Oblast Dítě a jeho tělo: Tato vzdělávací oblast se zaměřuje na podporu rozvoje pohybových a manipulačních schopností u dětí. K výtvarné činnosti má blízko především tím, že v rámci Vzdělávacích cílů klade důraz na rozvíjení jemné motoriky a koordinaci pohybů ruky a oka. Ve Vzdělávací nabídce se objevují aktivity zahrnující práci s různými předměty, nástroji, pomůckami a materiály, ale i činnosti grafického charakteru a úpravy prostředí. Mezi Očekávané výstupy patří schopnost dítěte vnímat a rozlišovat vlastnosti předmětů prostřednictvím smyslů – například rozeznávat tvary a znaky pomocí zraku, či identifikovat předměty hmatem (RVP PV, 2021).

Oblast Dítě a jeho psychika: Tato vzdělávací oblast se člení do tří podoblastí: první je rozvoj jazykových a komunikačních schopností, za druhé se jedná o rozvoj kognitivních funkcí, fantazie, představivosti a myšlení a třetí pojednává o zaměření na vnímání vlastního já, emocí a vůle dítěte. Hlavním cílem této oblasti je podpora celkového rozvoje osobnosti dítěte a jeho schopnosti efektivně komunikovat. Mezi Vzdělávacími cíli se objevuje osvojení si určitých znalostí a dovedností, včetně využívání různých forem výtvarného vyjádření, a to jak verbálního, tak neverbálního. Důraz je kladen i na estetické vnímání a podporu tvůrčího myšlení. V rámci nabídky Vzdělávacích činností je zmíněno například grafické znázorňování tvarů a symbolů, jejich rozlišení a pochopení významu i sdělovací funkce.

Dále je rozvíjena schopnost soustředění a udržení pozornosti. Očekávané výstupy pak zahrnují rozvoj tvořivého přístupu, schopnost řídit se pokyny pedagoga, chápání prostorových pojmů a vyjádření fantazie prostřednictvím výtvarné tvorby (RVP PV, 2021).

Oblast Dítě a ten druhý: Tato vzdělávací oblast se zaměřuje především na rozvoj mezilidských vztahů, a to jak mezi dětmi samotnými, tak mezi dítětem a dospělým. Cílem je posílení schopnosti komunikace a vytvoření příjemného a bezpečného sociálního prostředí. Vzdělávací nabídka zahrnuje různé formy sociálně orientovaných výtvarných her a aktivity podporující spolupráci ve dvojicích i ve větších skupinách. Mezi Očekávané výstupy patří zejména schopnost dítěte spolupracovat s ostatními, například při realizaci společných výtvarných projektů (RVP PV, 2021).

Oblast Dítě a společnost: Tato oblast se věnuje socializaci dítěte a jeho zapojení do širšího společenského prostředí. Zaměřuje se na osvojování pravidel soužití s ostatními lidmi a na podporu kontaktu dítěte se světem kultury a umění. V rámci Vzdělávacích cílů je kladen důraz na rozvoj základních kulturních a společenských postojů, vytváření návyků a dovedností, které dítěti pomáhají lépe porozumět prostředí, ve kterém žije. Vzdělávací nabídka zahrnuje mimo jiné skupinové výtvarné aktivity, které podporují tvořivost, estetické vnímání a individuální vkus dítěte. Dále jsou zmíněny návštěvy kulturních uměleckých institucí a činnosti přibližující rozmanitost kulturních projevů. Očekávané výstupy této oblasti zahrnují schopnost dítěte vnímat kulturní a umělecké podněty a vlastními prostředky vyjadřovat své zážitky, představy a pocity prostřednictvím kresby, modelování, práce s papírem, přírodními materiály či jinými výtvarnými technikami (RVP PV, 2021).

Oblast Dítě a svět: Tato vzdělávací oblast se soustředí na podporu povědomí dítěte o okolním světě, jeho proměnách a dopadech na prostředí, v němž dítě žije. Cílem je vést dítě k zodpovědnému vztahu k přírodě a ke společnosti. Ačkoliv výtvarné činnosti nejsou v této oblasti výslovně zmíněny, lze v ní nalézt určité vazby, zejména skrze používání běžných nástrojů a materiálů, které děti znají i z výtvarných aktivit. Vzdělávací cíle této oblasti kladou důraz na poznávání přírodního a kulturního prostředí, včetně jiných kultur. Mezi Očekávanými výstupy je například schopnost dítěte pečovat o pořádek a čistotu, což se promítá i do šetrného nakládání s výtvarnými potřebami a materiály (RVP PV, 2021).

Výtvarné činnosti v tomto dokumentu nejsou přímo uvedeny, ovšem v kontextu celého dokumentu je lze nalézt. Často je v dokumentu zmíněn samotný termín činnost, následovaný aktivitami, mezi kterými jsou i ty výtvarné. Termín výtvarná výchova se v dokumentu však nevyskytuje.

Výtvarné aktivity hrají zásadní roli v podpoře kreativity a rozvoji výtvarného myšlení u dětí v předškolním věku. Tyto aktivity stimulují nejen emocionální a kognitivní dovednosti, ale také poskytují dětem příležitost vyjadřovat se kreativně bez nutnosti verbálního projevu. V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání jsou tyto aktivity neoddelitelnou částí vzdělávacího rámce, který dává možnost učitelům variabilně zařadit různé výtvarné techniky do vzdělávání předškolních dětí. Toto propojení podporuje komplexní rozvoj dítěte, posiluje sociální interakce a dává dětem možnost objevovat svět prostřednictvím umělecké tvorby.

2.2 Výtvarné techniky v rámci tvorby hodových symbolů u dětí předškolního věku

Vhodný výběr výtvarných technik a metod je zásadní, neboť díky nim lze u dětí významně podpořit jejich výtvarnou činnost a kreativitu. Sem se řadí například techniky kresby, malování, prostorové techniky, nebo netradiční techniky (Kurowska & Łapot Dzierwa, 2022). V závěru podkapitoly se věnuji barvám použitým v praktické části této práce, ovšem nikoli z pohledu historického ale s ohledem na výtvarné činnosti.

Tyto výtvarné techniky jsem vybrala na základě těch, které se dříve používaly při tvorbě hodových symbolů. Kresba a malba byly použity například k dekoraci obydlí, prostorové tvorby byly realizovány pomocí modelování, jak ukazuje například Tupeská keramika, a různé techniky vyšívání se využívaly při tvorbě Slovákých krojů. V této kapitole jsem se zaměřila na popis výtvarných technik a materiálů, které jsou klíčové pro tuto práci.

Kresba: Ficová (2020) uvádí, že „kresba je v předškolním věku činností, která odráží subjektivní přístup ke světu, emoční postoje a úroveň rozvoje poznávacích procesů“ (s. 18). Kresba tvoří základ pro každou výtvarnou činnost. Jedná se o zobrazení linií či jiných kreslířských stop, které mohou mít podobu bodů, rozmazaných linií či skvrn na ploše. Linie představuje klíčový vyjadřovací nástroj kresby, jelikož nabízí širokou škálu možností od jemných, tenkých čar až po silné a výrazné tahy štětcem. Tyto linie se v mé praktické části projeví při aktivitách s hodovými omalovánkami, při obtahování a následném vymalování jednotlivých ornamentů a při obkreslování geometrických tvarů. Nejběžnějšími nástroji pro kresbu je tužka a pastelka. Tyto nástroje jsou častým prostředkem pro kresbu v mateřské škole, neboť jsou dostupné v mnoha velikostech a existuje široká škála typů a tvrdostí. Pro mladší děti je vhodnější využít pastelky s měkčí tuhou, která na papíře zanechá měkkou a výraznou stopu, naopak nevhodné jsou pastelky a tužky, které jsou polámané na malé kusy.

Technika kresby je pro předškolní děti vhodná, jelikož jim umožňuje využít větší barevnou škálu tónů. Je ovšem důležité děti před kresbou vhodně namotivovat, neboť děti bez vhodné motivace kreslí nudnější a nezajímavější kresby (Valachová, 2014). Hazuková (2012) dodává, že kresbu s tužkou a pastelkami lze kombinovat s dalšími nástroji, jako je tuš, vodové barvy nebo pastely. Tyto nástroje mohou podle Vondrové (2001) nahradit i přírodní materiály, jako například tráva, hlína, kamínky aj.

Malba: Základním prostředkem vyjádření malby je barva, jelikož malba vzniká procesem nanášením barev na podklad. V mateřské škole nejde primárně o výuku techniky malby, ale o představení širšího významu barvy v každodenním životě dětí. Zpočátku může malba připomínat kresbu, ale postupně se vyvíjí do samostatné výtvarné formy. Barva se na výkres nanáší obvykle plochými štětcí a můžeme ji provádět jak suchými technikami, jako je malba pastelem, tak tekutými technikami, jako je malba temperovými barvami. Techniku malby tekutými barvami jsem využila v praktické části této práce, jelikož je ideální pro děti předškolního věku. Mezi tekuté malířské techniky patří také olejomalba a akrylové malby. Nástrojem k malování nemusí být pouze štětec, ale i netradiční pomůcky které jsou do mateřské školy vhodné, jako jsou kartáčky, špachtle, houbičky, sítko a podobně (Cejpková, 2015; Valachová 2014). V mé praktické části byla použita tato technika formou malby hodových ornamentů pomocí temperových barev a tupování hrnku.

Tupování původně pochází z oblasti malby, podle Krause et al., (2007) je vhodné tuto techniku využít v upravené formě pro mateřské školy. Děti si natrou na houbičku na nádobí štětcem temperovou barvu, kterou následně obtiskují pomocí kolmých úderů na plochu.

Prostorová tvorba: Jedná se o výtvarné techniky, při kterých je využito hmatové vnímání. Pomocí těchto technik mají děti možnost vytvořit plastická, či prostorová díla pomocí vlastních rukou či výtvarných pomůcek, díky kterým jejich působení získá nový trojrozměrný tvar. Tvorba prostorových uměleckých děl vychází z tří hlavních procesů. Zaprvé se jedná o modelování, které dětem umožňuje zkoumat různé materiály. Zadruhé je tvarování, zaměřující se na práci s odlišnými povrchy a zatřetí konstruování, zahrnující práci s objemem. Na modelování je nejvhodnější použít hmoty jako je sochařská či keramická hlína, nebo sádra. Já jsem ovšem ve své praktické části používala slané těsto, které si děti samy vyrobily. V mateřské škole je možno využít i další materiály, jako například papír, písek, sníh či polystyrén. Při práci s hmotou se dají využít různé nástroje jako jsou špachtle, které pomáhají uhlazovat modelovací plochy, slouží také k rytí a odkrajování přebytečné

hmoty. Dále sem můžeme zařadit speciální očka na vybírání hlíny, kovové škrabky či struny (Křížková, 2021; Valachová 2014).

Vyšívání: Lietavcová et al., (2016) definuje jemnou motoriku takto: „Jemná motorika je řízena aktivitou drobných svalů a napomáhá postupnému zdokonalování jemných pohybů rukou, uchopování a manipulaci s drobnými předměty“ (s. 83). Rozvoj jemné motoriky je pro předškolní dítě a pro jeho přípravu na školní činnosti klíčový, a jeho vývoj je vázán na vývoj hrubé motoriky, ale také na vizuomotoriku a grafomotoriku. Do praktické části práce jsem uvedla výtvarnou aktivitu s technikou vyšívání, při které jsem se s dětmi zaměřila na rozvoj jemné motoriky, ať už prostřednictvím samotného vyšívání, či pouhým navléknutím bavlnky do oka jehly. V mateřské škole si děti zkoušely konkrétně jednodušší steh *přední protahovaný*. Technicky se tento způsob stehu provádí šitím zprava doleva, kdy se látka propichuje tak, aby vznikaly stejně dlouhé stehy a mezery. Ovšem hlavním cílem této aktivity bylo si vyzkoušet steh *křížkový s rubovým stehem svislým*. Tato vyšívací technika je základní pro tvorbu výšivky na výřez, která je součástí lidového oděvu (Lietavcová et al., 2016; Provodovská, 2017).

2.2.1 Barvy ve výtvarných činnostech

Ve výše uvedené kapitole – Barvy v kontextu hodových symbolů, jsem se věnovala popisu barev z historického pohledu. V této kapitole se budu věnovat popisu barev s ohledem na výtvarné činnosti.

Barva je jedním ze základních nástrojů, prostřednictvím kterého umělec nebo dítě vyjadřuje své myšlenky a pocity, a stejně jako symbol, mají silný emocionální, vizuální i naučený význam. Barvy mají navíc ve výtvarné činnosti hlubokou psychologickou, estetickou a kulturní hodnotu. U dětí předškolního věku se dá předpokládat, že mají schopnost rozeznat základní barvy. Děti podporujeme i v orientaci napříč různými odstíny barev, například pomocí známých předmětů, které mají odlišný tvar. Dítě tak má možnost pochopit, že se předměty mění, ale barva zůstává stejná. Kresba, tvary a formy jsou prostorovými projekty zážitků, ale barva je právě ta, která skrze emoce posiluje stránku vnímání (Valachová 2014).

Význam barev z pedagogického hlediska

Jak již bylo zmíněno, barva hraje v předškolním vzdělávání u dětí významnou roli. Zde uvádím čtyři základní barvy, které jsem využila v aktivitách své praktické části práce ve vztahu k výtvarným činnostem dětí:

- *Červená*: Jedná se o vznešenou a temperamentní barvu, která je nejčastěji využívána optimisty a extroverty. Intenzivnější používání této barvy je do šesti let zcela běžné. Po šestém roce může nadbytečné užívání červené barvy znamenat zvýšenou agresivitu nebo problémy s kontrolou emocí (Davido, 2001).
- *Žlutá/zlatá*: V některých případech může naznačovat enormní závislost na dospělých a často je zobrazována v kombinaci s barvou červenou (Davido, 2001).
- *Modrá*: Jedná se o barvu klidu a pasivity, vyznačuje touhu po něčem neznámém. Pokud používání modré barvy převažuje do pěti let, naznačuje to vyšší míru sebekontroly. V šesti letech je používání modré spíše známkou dobré adaptace (Davido, 2001).
- *Zelená*: Barva rovnováhy a přírody. Tuto barvu děti používají především ke ztvárnění sociálních vztahů, které jsou jim dobře známy, například vztah k rodičům. Její užívání je podobné jako u modré (Davido, 2001).

II PRAKTICKÁ ČÁST

3 REALIZACE SADY VÝTVARNÝCH AKTIVIT

Jelikož jsem v obci, kde jsem realizovala sadu výtvarných aktivit své bakalářské práce, dříve bydlela a podporuji zdejší lidové tradice, účastním se hodových slavností, na kterých jsem před dvěma lety vystupovala jako hlavní stárka, nechala jsem se inspirovat zdejší lidovou kulturou. Ta podnítila můj zájem vypracovat výtvarné aktivity spojené s hodovými symboly v mateřské škole. Díky těmto aktivitám si děti mohou rozšířit své kreativní obzory, více pochopit regionální identitu v daném subregionu etnografického regionu Slovácka. V teoretické části jsem představila některé z hodových symbolů a výtvarných technik, jež se staly podkladem pro vypracování sady aktivit pro mateřskou školu. Téma hodové symboliky jsem přirozeně integrovala do stávajícího Integrovaného bloku třídy „*Jablůňka jak malovaná, do kroje se ozdobila*“, který se zabývá hodovou tradicí. V rámci tohoto Integrovaného bloku jsem vytvořila sadu šesti výtvarných aktivit, která se stává zdrojem pro hlubší porozumění a propojení s hodovými tématy. Tuto sadu aktivit mohou využít mateřské školy v okolních vesnicích a subregionech etnografického regionu Slovácka.

Cíle sady aktivit

Cílem sady výtvarných činností bylo přiblížit dětem hodovou symboliku v regionu Slovácka a podpořit tak vztah k regionální kultuře a estetickému cítění.

Jako cíle praktické části jsem si vymezila:

- Zpracovat sadu výtvarných aktivit s využitím hodové symboliky v regionu Slovácka
- Realizovat a ověřit sadu výtvarných aktivit ve vybrané mateřské škole
- Provést evaluaci sady aktivit a následnou modifikaci
- Zpracovat doporučení pro praxi mateřských škol

Etické hledisko

V mateřské škole jsem o svém záměru realizovat sadu aktivit obeznámila jak ředitelku, tak i učitelky. Před realizací jsem jim předložila k vyplnění *informovaný souhlas* (příloha 1), který písemně schválily.

Taktéž byly s realizováním sady aktivit a pořízením fotografické dokumentace, určené pro zpracování této práce, dopředu seznámeni zákonní zástupci dětí, které docházely do dané mateřské školy.

Zákonní zástupci svůj souhlas podepsali do dokumentu *informovaný souhlas*, jehož vzor se nachází v příloze 2. Podepsané originály byly uloženy.

Harmonogram realizace

Sadu výtvarných aktivit jsem realizovala v mateřské škole ve Zlínském kraji v okrese Uherské Hradiště. Aktivitu jsem připravovala průběžně po dobu měsíce a půl. Hlavním bodem přípravy bylo konzultování aktivit s etnografkou Mgr. Ing. Martinou Čechmánkovou.

Průběžná realizace sady aktivit se konala v období hodových slavností v dané obci, tedy v měsíci listopad roku 2024. Proběhlo dohromady šest setkání, přičemž dvě setkání se konaly ve čtvrteční a páteční den před hodovým víkendem a čtyři setkání proběhly v týdnu po hodových slavnostech. Jelikož v dané mateřské škole probírají jedno téma po dobu dvou týdnů, bylo tak přirozené rozložit mou sadu aktivit do dvou týdnů, díky čemuž jsem mohla u dětí po hodovém víkendu pozorovat vzrůst nebo pokles nadšení pro dané téma, ale také vznik nových informací o hodové slavnosti a jejích symbolech. Každý den děti realizovaly jednu aktivitu a bylo tomu tak v odpoledních hodinách. Každá aktivita trvala zhruba 40–50 minut. Výstupy byly plánovány chronologicky, jelikož jdou postupně od nejlehčích výtvarných technik k těm nejtěžším. I tak je možno jednotlivé aktivity, s výjimkou první a poslední aktivity, využít zpřeházeně dle svých potřeb.

Charakteristika dětí

Sadu aktivit jsem realizovala ve heterogenní třídě Berušek s nejstaršími předškolními dětmi ve věku od 4 do 6 let. Třída disponuje kapacitou 19 dětí, přičemž během realizace sady aktivit se ve třídě nacházelo zhruba 10 až 15 dětí. Děti v dané mateřské škole jsem již dobře znala, jelikož jsem zde vykonávala svou souvislou praxi. To mi umožnilo sestavit sadu aktivit, která odpovídala individuální úrovni schopností a dovedností dětí.

Děti v dané mateřské škole téma hodů již znaly a bylo jim blízké. Některé děti dokonce tvrdily, že v kroji chodí, například na vystoupení ve folklorních kroužcích, nebo právě na hodové slavnosti. Děti, které v kroji nechodí, uvedly, že se na hodové slavnosti chodí alespoň podívat s rodiči nebo prarodiči.

3.1 Charakteristika sady aktivit

Sada aktivit se skládá z šesti výstupů, přičemž každá aktivita zahrnuje výtvarnou činnost, která je provázána s hodovou symbolikou. Aktivitu nejsou zaměřeny pouze na výtvarný

projev dítěte, ale každá je obohacena o hudebně-pohybové, pěvecké i poslechové činnosti. Každá výtvarná aktivita je rozdělena na motivaci, hlavní část a závěr. Aktivita jsou doplněny o mou reflexi, které se nachází v přílohách 3., 4., 5., 6., 7. a 8. Názvy aktivit byly zvoleny podle výtvarných technik, nebo hodových symbolů. Hlavním záměrem sady je jednak podpora výtvarných aktivit dětí, ale také podpora vztahu dětí k regionální kultuře. Při realizaci činností bylo důležité zaměřit se nejen na výtvarný proces, ale také vytvoření hmotných i nehmotných výsledků.

Tabulka 1 *Plán sady výtvarných aktivit*

Č.	NÁZEV	ORGANIZAČNÍ FORMA	VÝUKOVÉ METODY	CÍLE V JAZYCE UČITELE	CÍLE V JAZYCE DÍTĚTE
1	Hodové symboly – úvodní aktivita	Řízená činnost	Rozhovor, práce s obrazem, samostatná práce dětí, výtvarná činnost	Představit dětem hodovou slavnost, podpořit výtvarnou tvořivost dětí	Zhlédnout video s hodovým průvodem, vymalovat omalovánku s hodovým symbolem
2	Slovácký ornament	Řízená činnost	Rozhovor, instruktáž, práce s obrazem, výtvarná činnost	Představit dětem výtvarnou techniku malby s temperovými barvami, podpořit u dětí vzájemnou spolupráci	Vymalovat ornament určitými barvami, spolupracovat na vymalovávání ornamentu
3	Tupeská keramika	Řízená činnost	Rozhovor, instruktáž, práce s obrazem, nácvik pěveckých dovedností, samostatná práce dětí, výtvarná činnost	Seznámit děti s písní <i>Haj</i> , <i>husičky</i> , <i>haj</i> , představit dětem výtvarnou techniku tupování	Interpretovat píseň <i>Haj</i> <i>husičky</i> , <i>haj</i> , natupovat šablonu ornamentu na hrnek

4	Krojové součásti	Řízená činnost	Rozhovor, instruktáž, samostatná práce dětí, pokus, vyprávění, práce s obrazem výtvarná činnost	Podpořit u dětí smyslové vnímání, představit dětem části kroje	Vytvořit modelovací hmotu, popsat sestavu krojových částí
5	Vyšívání ornament	Řízená činnost	Rozhovor, instruktáž, práce s obrazem, pracovní činnost, výtvarná činnost	Upevnit u dětí znalosti o odlišnostech krojů, rozvíjet jemnou motoriku	Najít k sobě dvojici se stejným krojem, vyšít křížkový steh
6	Můj vlastní ornament	Řízená činnost	Rozhovor, instruktáž, práce s obrazem, samostatná práce dětí, nácvik pohybových dovedností, výtvarná činnost	Představit některé geometrické tvary, podpořit orientaci na ploše	Rozpoznat daný geometrický tvar, sestavit souměrný ornament

(zdroj: vlastní)

3.1.1 Aktivita č. 1 – Hodové symboly

Charakteristika dětí: Výstupu se účastnilo 15 dětí, z toho bylo 7 chlapců a 8 děvčat. Děti byly při aktivitě po odpočinku plné energie. Při řízené činnosti děti zprvu spolupracovaly a naslouchaly, po chvíli ovšem pár z nich začalo upínat svou pozornost na své kamarády ve třídě, nebo na předměty, které se zrovna nacházely v jejich blízkosti. Celkově ale jevilý zájem o právě probírané téma a zapojovaly se do připravených aktivit.

Cíle v jazyce učitele:

- Představit dětem hodovou slavnost
- Podpořit výtvarnou tvořivost dětí

Cíle v jazyce dítěte:

- Zhlédnout video s hodovým průvodem
- Vymalovat omalovánku s hodovým symbolem

Klíčové kompetence:

Dítě zhlédne video s hodovým průvodem

- **Kompetence k učení:** Dítě uplatňuje získanou zkušenost v praktických situacích, rozšiřuje si vědomosti a dovednosti
- **Činnostní a občanské kompetence:** Dítě vnímá umělecké a kulturní podněty, hodnotí je a snaží se o vlastní tvorbu

Dítě vymaluje omalovánku s hodovým symbolem

- **Kompetence k řešení problémů:** Dítě řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje

Pedagogické strategie:

Organizační forma: řízená činnost

Výukové metody: rozhovor, práce s obrazem, samostatná práce dětí, výtvarná činnost

Prostředky a pomůcky: interaktivní tabule, chytrý mobilní telefon, sluchátka, fotografie malovaného domu, fotografie tupeského hrnku, fotografie krojů (kroj z Podluží, Kopanic a z Uherskohradišťského Dolňácka), fotografie stárky a stárka, video-ukázka hodového průvodu, fotografie hudebních nástrojů (kontrabas, housle, cimbál, klarinet, flétna, trubka, pozoun, křídlovka), pastelky, omalovánky (slovácký malovaný dům, hodové právo, tupeský džbán, beranice), kniha omalovánek

Průběh činnosti:

Součástí první aktivity byla motivace dětí, která se nachází v příloze 9.

Hlavní část

Po dokončení všech stanovišť jsem dětem představila dnešní výtvarnou aktivitu, kterou byly omalovánky hodových symbolů, konkrétně malovaného slováckého domu, hodového práva, tupeské vázy a beranice (příloha 10). Každé z dětí si mohlo vybrat libovolnou omalovánku. Děti se usadily ke stolům a já jsem požádala jednoho staršího chlapce, se kterým jsem hrála před činností pexeso, aby pro všechny zopakoval, jaké barvy se na ornamentech vyskytují.

Dětem jsem na stůl na tuto aktivitu ovšem připravila všechny barvy pastelek, jelikož například beranice má barvu černou. Při kresbě jsem průběžně kontrolovala, zda všechny děti správně sedí a mají vhodný úchop pastelky.

Obrázek 1 Vymalovávání slováckých omalovánek

(zdroj: vlastní)

Obrázek 2 Slovácké omalovánky

(zdroj: vlastní)

Závěr

Jakmile všechny děti dokončily svou činnost, přesunuli jsme se zpět na koberec na závěrečnou reflexi. Děti jsem se zeptala: „*O čem jsme si dnes povídali?*“, D: „*O hodech.*“, „*O krojích.*“, „*O hudebních nástrojích.*“, S: „*Pamatujete si, jaké barvy se nejčastěji objevují na slováckých ornamentech?*“, D: „*Žlutá, červená, zelená*“, „*I modrá.*“, S: „*Jak se vám dnešní aktivity líbily?*“, D: „*Mně se líbily omalovánky.*“, „*Mně také.*“, „*Mně se líbilo to video.*“, „*Já jsem si nemohla vybrat omalovánku.*“, „*Mně se nelíbilo, že jsem musela dlouho čekat na vypůjčení červené pastelky.*“ Po skončení aktivity jsem děti pochválila a poděkovala jim za jejich spolupráci. Děti jsem vyzvala, aby si šly schovat své omalovánky

do šanonů. Po činnosti jsem dětem nabídla k nahlédnutí knihu s omalovánkami slováckých ornamentů. Některé z dívek si tyto omalovánky vybarvily.

Vlastní reflexe je uvedena v příloze 3.

3.1.2 Aktivita č. 2 – Slovácký ornament

Charakteristika dětí: V den výstupu se v mateřské škole nacházelo 13 dětí, z toho bylo 6 chlapců a 7 děvčat. Většina dětí při činnostech dávala pozor a věnovala se aktivitám, které společně plnily, s výjimkou jednoho z chlapců, který opakovaně odmítal plnit zadané činnosti a vyrušoval v činnosti ostatní děti. Paní učitelka dodala, že takto se chlapec chová celý den a vzala si ho stranou, kde s ním individuálně prováděla výtvarnou aktivitu.

Cíle v jazyce učitele:

- Představit dětem výtvarnou techniku malby s temperovými barvami
- Podpořit u dětí vzájemnou spolupráci

Cíle v jazyce dítěte:

- Vymalovat ornament určitými barvami
- Spolupracovat na vymalovávání ornamentu

Klíčové kompetence:

Dítě si vymaluje ornament určitými barvami

- **Kompetence k řešení problému:** Dítě řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje

Dítě si spolupracuje na vymalování ornamentu

- **Sociální a personální kompetence:** Dítě spoluvytváří pravidla společného soužití mezi vrstevníky, v kolektivu se dokáže prosadit i podřídí, je schopno respektovat druhé

Pedagogické strategie:

Organizační forma: řízená činnost

Výukové metody: rozhovor, instruktáž, práce s obrazem, výtvarná činnost

Prostředky a pomůcky: interaktivní tabule, 2x ruličky s obrázky malovaných domů, 2x stuha na svázání ruliček, předkreslené ornamenty tuší na formát A2, předkreslené ornamenty tužkou na formát A2, temperové barvy (žlutá, červená, modrá, zelená), ubrusy, kelímky s vodou, štětce, černá tuš, dřevěné špejle, nůžky, průhledná oboustranná lepicí páska

Průběh činnosti:

Motivace

V úvodu aktivity jsem se s dětmi posadila na koberec, kde jsme si společně zopakovali informace o hodových slavnostech, které si říkaly s paní učitelkou v dnešních dopoledních činnostech. Důležité také bylo si s dětmi připomenout, o čem jsme si povídali ve včerejších odpoledních aktivitách. Zeptala jsem se tedy dětí: „*Děti, včera jsme si povídali o hodech. Co byste mi o nich řekli?*“, D: „*Já si pamatuji, že kroje mají různé barvy.*“, „*Já si pamatuji, že kluci nosí na hlavě beranici.*“, „*Mně se včera líbilo video s hodovým průvodem.*“, „*Já si pamatuji, že se o hody stará hlavně stárek a stárka.*“ Takto mi každé z dětí sdělilo alespoň jednu informaci.

Před zahájením činnosti jsem skryla dvě ruličky s obrázkem ve třídě. Dětem jsem sdělila, že stárek se stárkou již chystají obec na hody a že jim zanechali v naší třídě ukryté překvapení, načež jsem je vyzvala k hledání skrytých ruliček. Po nalezení ruliček mezi hračkami dvěma chlapci, jsme se přesunuli zpět na koberec, kde nálezci ruličky rozbalili. Ruličky skrývaly obrázky domů zdobené slováckým ornamentem (příloha 11). Děti ihned vykřikly, že jeden z domů poznávají, jelikož fotografie domu pocházela z obce, ve které mateřská škola sídlí. Druhou fotografii malovaného slováckého domu děti nepoznávaly. Vysvětlila jsem, že tento dům je také ze Slovácka, ale z města, které se jmenuje Strážnice. Fotografie obou malovaných domů jsem zobrazila ve větším formátu na interaktivní tabuli, kde děti společně s mou dopomocí hledaly rozdíly v ornamentech. Dětem jsem pověděla: „*Tyto ornamenty na domy dříve kreslily paní, kterým se říkalo maléřečky a každá měla svou speciální techniku kreslení. Tyto maléřečky kreslily dříve, ale i dnes, ornamenty na domy hlavně proto, že se to lidem líbilo ale i proto, že takový malovaný dům si mohli dovolit pouze lidé, kteří měli moc peněz. Lidé si těmito ornamenty zdobili nejen své domy, ale i jiné věci, jako například skříně na oblečení, dále i hudební nástroje, třeba housle, kde se ornamenty na dřeva buď malovaly, nebo se do nich vyrývaly speciálními pomůckami. Potom můžeme vidět takový ornament i na kuchyňském nádobí, jako třeba na hrnku nebo i na kroji, třeba na beranici, kterou jste si včera vymalovali.*“

Na tabuli jsem zobrazila mapu, na které se nacházela mateřská škola, následně jsem mapu zvětšila a ukázala na ní obec, ve které mateřské škola sídlí. Mapu jsem opět zvětšila a ukázala jsem dětem jim známé nedaleké město Uherské Hradiště. Z Uherského Hradiště jsem přešla na město Strážnice, ze kterého pochází malovaný domek z ruličky, kde jsem mapu naposledy rozšířila a ukázala jsem, které území je vymezeno pro region Slovácko.

Po prohlédnutí mapy dětmi jsme si zopakovali základní barvy slováckého ornamentu. Poprosila jsem děti, které si čtyři základní barvy pamatují, aby vyskočily. Vyskočila většina dětí, z nich také jeden starší chlapec, který mi na mé vyzvání začal postupně barvy vyjmenovávat a já jsem jej doplnila o význam těchto barev z pohledu lidové tradice. Po zopakování základních barev jsme se přesunuli k výtvarné aktivitě.

Hlavní část

Po skončení motivace jsem děti vyzvala, aby nachystaly na stoly ubrusy a usadily se na svá místa. Dětem jsem na stoly rozdala kelímky s vodou a štětce. Jakmile měly všechny děti nachystané pomůcky a seděly na svém místě, zvedla jsem nad hlavu nevybarvený slovácký ornament, který představoval dnešní výtvarnou aktivitu. Dětem jsem prozradila, že si společně ve dvojici vytvoří podobný ornament a že si těmito ornamenty poté vyzdobíme mateřskou školu. Přitom jsem dětem zdůraznila symetričnost ornamentu. Dodala jsem, že naše slovácké ornamenty přeci nejsou tak smutné, pouze černo-bílé. Děti začaly ihned vykřikovat, že ornamentu chybí barvy, načež jsem vyzvala tři mladší chlapce a dvě starší dívky, aby šly ze skříně vybrat správné temperové barvy, se kterými budeme ornament barvit. Starší dívky jsem poprosila, aby vzaly od každé barvy 4 lahve, aby mělo každé dítě dostatek barvy.

Z dětí jsem utvořila dvojice, které byly voleny podle věku. Vysvětlila jsem, že spolu dvojice budou spolupracovat na vytvoření jednoho ornamentu. Děti se tedy musely společně domluvit, která část ornamentu bude jakou barvou a kdo tuto část bude malovat. Mladší děti, které byly společně ve dvojici si mohly vybrat ornament z nabídky, na kterém byl ornament předkreslen černou tuší. Starší dvojice dětí si také mohly vybrat libovolný ornament, ovšem tyto dvojice měly ornament obtažený pouze tužkou a musely si jeho části dokončit obtažením černou tuší. Těmto starším skupinám jsem tedy navíc poskytla dřevěné špejle a lahvičky s černou tuší na obtažení. Mladší děti tedy již ve skupině začaly vymalovávat části ornamentu temperovými barvami, starší skupinky zahájily obtahování ornamentu tuší.

Obrázek 4 *Obtahování tuší*

(zdroj: vlastní)

Obrázek 3 *Malba temperovými barvami*

(zdroj: vlastní)

Závěr

Po zaschnutí temperových barev skupiny představily své výsledné ornamenty a pokud chtěly, mohly ke svému ornamentu dodat nějaký komentář. Následně jsem výtvořů dětí vybírala a spojila jsem pár ornamentů k sobě pomocí lepicí pásky. Poté jsme s dětmi chodili po mateřské škole a vybírali jsme místa, které bychom mohli našimi ornamenty vyzdobit. Děti vybíraly místa jako například své židle, přičemž jsem dětem vysvětlila, že na židli by se nám mohl ornament zničit, jak bychom na ní seděli. Dodala jsem také, že na židli by se nám více hodil vyřezávaný ornament. Děti po chvíli začaly přicházet s nápady, že ornamenty dáme nad dveře a okna, jako to bylo ukázáno na obrázcích na interaktivní tabuli, s čímž jsem souhlasila. Každé dítě si vybralo libovolné okno či dveře, nad které jsem ornament připevnila. Děti aktivitu komentovaly tak, že se těší, až rodiče uvidí jejich výtvořů a byly zvědavé, jestli rodiče jejich ornament poznají. Po vylepení ornamentů jsem si s dětmi sedla do kruhu na koberec. Postupně jsem se ptala dětí: „*Co si z dnešního dne pamatuješ a jak se ti s kamarádem ve dvojici pracovalo? Každý z vás mi připomene alespoň jednu věc, kterou si zapamatoval.*“, D: „*Já si pamatuji, že ve středu ornamentu malovaného domu byl kohout a s kamarádkou se mi pracovalo hezky. Byla jsem ráda, že mi pomohla s vymalováním jedné velké části obrázku.*“, „*Mě se také pracovalo ve dvojici dobře, kamarád totiž chodil občas vyměňovat vodu a já se mohl soustředit na malování. Také si pamatuji, že bydlím na Slovácku.*“, „*Mně se hlavně líbilo že jsem si mohl vymalovat části ornamentu barvou, jakou*

jsem zrovna chtěl a kamarádce bylo jedno, jakou barvou to bude.“, „Já si pamatuji, že ornament má barvu červenou, zelenou, modrou a žlutou.“, „Mně se ve dvojici pracovalo špatně, raději bych si ornament vymalovala celý sama podle sebe.“ Na závěr jsem všem dětem poděkovala za spolupráci a pochválila jsem je, že si ze dnešního dne pamatují spoustu nových informací. Také jsem vybídla ty děti, které se na následující den chystaly účastnit hodového průvodu, aby pozorovaly, zda průvod jde tou cestou, kde stojí malovaný dům, který jsme si dnes ukázali.

Obrázek 5 Výzdoba nad vchodem MŠ

(zdroj: vlastní)

Obrázek 6 Výzdoba nad dveřmi MŠ

(zdroj: vlastní)

Vlastní reflexe je uvedena v příloze 4.

3.1.3 Aktivita č. 3 – Tupeská keramika

Charakteristika dětí: Této aktivitě se účastnilo 10 dětí, konkrétně 3 chlapci a 7 děvčat. Děti byly po celou dobu velmi hlučné a nepozorné, pouze pár starších dívekjevilo zájem o téma. Děti upínaly svou pozornost nejčastěji na kamarády kolem sebe, přičemž jim nedělalo problém odběhnout od probíhající činnosti do jiné části třídy, i když vědí, že v této situaci by měly dávat pozor a soustředit se. Neustále také opakovaly, že by si chtěly postavit překážkovou dráhu. Opakovaná napomenutí nerespektovaly, a tak byl celý výstup o něco chaotičtější, než tomu bylo doposud. Předpokládám, že takto aktivní atmosféra byla ve třídě

způsobena tím, že se o víkendu konaly v obci hodové slavnosti, čímž měly děti plno zážitků a dojmů, které dávaly najevo.

Cíle v jazyce učitele:

- Seznámit děti s písní *Haj, husičky, haj*
- Představit dětem výtvarnou techniku tupování

Cíle v jazyce dítěte:

- Interpretovat píseň *Haj, husičky, haj*
- Natupovat šablonu ornamentu na hrnek

Klíčové kompetence:

Dítě interpretuje píseň Haj, husičky, haj

- **Komunikativní kompetence:** Dítě dokáže vyjádřit své myšlenky, pocity a prožitky ve vhodných formách

Dítě natupuje šablonu na hrnek

- **Kompetence k učení:** Dítě vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo

Pedagogické strategie:

Organizační forma: řízená činnost

Výukové metody: rozhovor, instruktáž, práce s obrazem, nácvik pěveckých dovedností, samostatná práce dětí, výtvarná činnost

Prostředky a pomůcky: reproduktor, fotografie hudebních nástrojů (kontrabas, housle, cimbál, klarinet, flétna), ubrusy, temperové barvy (žlutá, modrá, červená, zelená), štětce, kelímky s vodou, houby na umývání nádobí (rozstříhané na menší kusy), vystřižené šablony na slovácký ornament ve formátu A6, šablona na tvorbu hrnku na formátu A4, lepidla

Průběh činnosti:

Motivace

Aktivitu jsem zahájila jinak než předchozí aktivity. Dětem jsem na reproduktoru pustila lidovou píseň nesoucí název *Haj, husičky, haj*. Odkaz na píseň s textem i notami se nachází v příloze 12. Děti si přišly píseň poslechnout na koberec, přičemž jsem je vyzvala, aby si

sedly do kruhu a poslouchaly ji. Některé děti píseň komentovaly: „*Tuto píseň znám, zpíváme ji ve folklorním kroužku.*“, „*Já do toho kroužku taky chodím a taky písničku znám.*“, „*Já jsem včera slyšela tuto písničku zpívat děti na hodech.*“ Po poslechnutí písně jsem se děti zeptala, jestli znají ještě nějakou další folklorní píseň. Děti vypověděly, že znají píseň *Před naším je mostek* a jedna z dívek znala píseň *Ztratila jsem fjertúšek*. Dětem jsem vysvětlila, že zpěv a tanec patří k hodové tradici a že se společně tuto píseň dnes naučíme zpívat. Některé děti projevíly nadšení, jiné zase nechuť k aktivitě se slovy, že si myslely, že si dnes vytvoříme překážkovou dráhu. Před zahájením aktivity jsem v místnosti s kobercem pootevírala okna, aby byl v místnosti čerstvý vzduch. Před zahájením zpěvu jsem děti vyzvala, aby si sedly do pozice kleku na patách. Píseň jsem pustila na reproduktoru. Děti mi vyjmenovávaly nástroje, které v písni slyší. Nejprve nedokázaly rozeznat jednotlivé nástroje, proto jsem jim přichystala obrázky s nástroji, které v cimbálové muzice figurují (příloha 13). Pokud děti v písni slyšely daný nástroj, ukázaly na něj prstem. Následně jsem zazpívala píseň bez nahrávky a zeptala jsem se dětí, jestli rozumí tomu, že mají husičky pérka plavé. Dále jsem se dětí zeptala, jestli je v písničce nějaké slovo, kterému nerozumí.

Dětem jsem zazpívala kousek písně. Děti po mně tento kousek opakovaly. Jakmile děti tento kousek uměly, přidávala jsem další části, až jsme tyto části proměnily v celou sloku a následně děti zpívaly celou píseň v kuse. Na reproduktoru jsem pustila píseň znovu, tentokrát ovšem jen potichu do pozadí. Píseň je totiž na nahrávce zpívána v příliš vysoké tónině, proto jsem dětem na zpěv nastavila tóninu nižší a melodie z reproduktoru sloužila spíše k podkresu a k udržení rytmu. Píseň jsme si takto ještě několikrát zopakovali. Jakmile děti píseň uměly, začaly si ji pobrukovat, což přetrvávalo po celou dobu aktivity. U některých jsem zaznamenala i náznaky tance.

Dětí jsem se zeptala, jak se jim líbila víkendová hodová slavnost a jak si ji užili. Po rozhovoru jsem do kruhu přinesla ukázat vázu z tupeské keramiky. Zeptala jsem se dětí: „*Děti, víte, co jsem vám to dnes přinesla na ukázkou? Už jste někdy takovou věc viděly?*“, D: „*Myslím, že je to váza na kytky.*“, „*Ano, takovou vázu má babička doma na polici, ale kytky jsem v té váze neviděla.*“, „*Já si pamatuju takovou menší podobnou skleničku, která byla namalovaná stejně a už jsme si ju tady ukazovali na fotce.*“, „*Já už jsem takovou stejnou věc, asi taky vázu, někde viděl, ale nepamatuji si kde.*“ Paní učitelka k tomuto rozhovoru dodala, že tupeskou keramiku viděly všechny děti, jelikož v září mateřská škola navštívila Skanzen Rochus v Uherském Hradišti, kde je tato keramická sada k vidění a paní průvodkyně ji dětem ukazovala, a dokonce i popisovala. Na nečekanou připomínku paní

učitelky jsem reagovala: „*Ano děti, ve skanzenu nebo i v muzeu jste takovou vázu nebo i jiné podobné nádoby mohli vidět, jelikož je taková váza velmi vzácná a velmi stará a do skanzenu nebo muzea určitě patří. Lidé dříve takové nádoby používali jen na zvláštní, nebo významné příležitosti, protože takové krásné nádoby neměl každý, měli je pouze lidé, kteří měli hodně peněz. Kdyby lidé takové nádoby používali denně, mohlo by se nádoby rychleji opotřebovat, nebo i rozbít. Proto si je nechávali pouze na pár významných příležitostí, nebo je měli pouze vystavené.*“ Abych předmět více přiblížila dětem do jejich běžného života, zeptala jsem se: „*Máte doma také nějaké speciální nádoby, které používáte jen když je nějaký svátek?*“ D: „*Ano, my máme na Vánoce na večeri vždy nachystané krásné vidličky, se kterými jindy neobědváme.*“, „*My máme doma takové sklenky, které nejsou takové barevné a ty používá jen mamka a tatka, já ne.*“

Hlavní část

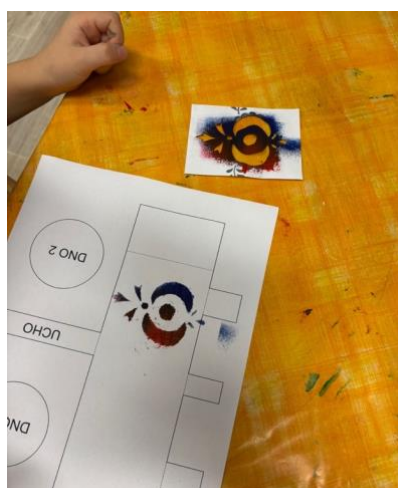
S dětmi jsme se přesunuly ke stolům, načež je jsem vyzvala, aby si šly na stoly přichystat ubrusy a prozradila jsem jim dnešní aktivitu: „*Děti, my si teď společně vytvoříme taky takovou tupeskou keramiku. Váza by pro nás byla asi hodně těžká na výrobu, proto si spolu zkusíme vyrobit hrnek, který si vyrobíme z papíru a sami si jej nabarvíme.*“

Na připravené ubrusy jsem dětem dala šablony s ornamentem, temperové barvy typické pro slovácký ornament, houpu na nádoby rozstříhanou na čtvrtiny, štětce, kelímky s vodou, šablony na hrnek (příloha 14), šablony se slováckým ornamentem a nůžky pro starší děti. Dětem jsem začala vysvětlovat postup výtvarné aktivity. Nejprve si děti na kus houbičky natřely štětcem libovolnou přichystanou barvu, kterou následně tupovaly přes šablonu na hrnek. Po odkrytí šablony se slováckým ornamentem se na šabloně s hrnkem vytvořil slovácký ornament. Kolem ornamentu si děti dle vlastního uvážení mohly natupovat barvy nebo obtisknout nějaké slovácké tiskátko s motivem kohouta nebo hroznů. Po zaschnutí barev si starší děti svůj hrnek vystříhly. Vystříhnutou šablonu si děti slepily lepidlem. Mladším dětem jsem šablonu vystříhla já, jelikož pokud by mladší děti omylem ustříhly část, za kterou má být hrnek slepený, části by se k sobě nedaly slepit.

Závěr

Děti si uklidily svá místa a vzaly své hotové výrobky sebou do kruhu na koberec. Zeptala jsem se: „*Děti, co si myslíte, že by se stalo, kdybychom do tohoto hrnku nalili vodu?*“, D: „*Kdybychom do našeho hrnečku nalili vodu, tak by se nám papír protrhl.*“, „*Já si také myslím, že by se papír protrhl, protože když jsem si vymývala štětec při barvení vodou*

a trocha vody mi na papír kápala, tak se papír potom trhal. “ S: „Ano děti, máte pravdu. Voda takový tenký papír rozpustí. Pokud bychom tedy do hrnku nalili vodu, tak by papír zvlhl a tím i změkl. Díky tomu by voda protékla ven. “ „A co se vám na dnešní aktivitě nejvíce líbilo? Líbí se vám váš hrneček? “ D: „Mně se nejvíce líbilo, jak jsme zpívali písničku. “ „Mně se líbilo, jak jsem natíral barvy houbičku. “ „Mně se můj hrneček líbí, ukážu ho tatínkovi, jak pro mě přijde. “ „Mně se to dneska líbilo celé. “ Po zhodnocení dnešní aktivity jsem dětem poděkovala za spolupráci a pochválila jsem jejich výtvary. Následně jsem děti vyzvala, aby si šly uložit hrnky na své skřínky, aby se na ně rodiče mohli podívat.

Obrázek 7 Obtisknutí slováckého ornamentu

(zdroj: vlastní)

Obrázek 8 Šablony slováckého ornamentu

(zdroj: vlastní)

Obrázek 9 Tupeská keramika

(zdroj: vlastní)

Vlastní reflexe je uvedena v příloze 5.

3.1.4 Aktivita č. 4 – Krojové součásti

Charakteristika dětí: Aktivitu se účastnilo 14 dětí, konkrétně 5 chlapců a 9 děvčat. Při aktivitě byly děti, oproti včerejšímu dni, pozorné, vnímavé a dopodrobna se zajímaly o krojové detaily. Při činnostech spolupracovaly a navzájem si pomáhaly. Postupovaly podle předem stanoveného postupu a v případě nejasností se doptávaly mě, a ne paní učitelky, což mě příjemně překvapilo. Děti totiž doposud kladly otázky při aktivitách ve většině případů paní učitelce. Ve třídě panovala příjemná a uvolněná atmosféra.

Cíle v jazyce učitele:

- Podpořit u dětí smyslové vnímání
- Představit dětem části kroje

Cíle v jazyce dítěte:

- Vytvořit modelovací hmotu
- Popsat sestavu krojových částí

Klíčové kompetence:

Dítě vytvoří modelovací hmotu

- **Kompetence k řešení problému:** Dítě řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje

Dítě popíše sestavu krojových částí

- **Kompetence k učení:** Získanou zkušenost dítě uplatňuje v praktických situacích, rozšiřuje si vědomosti a dovednosti

Pedagogické strategie:

Organizační forma: řízená činnost

Výukové metody: rozhovor, instruktáž, pokus, práce s obrazem, vyprávění, pozorování samostatná práce dětí, výtvarná činnost

Prostředky a pomůcky: obrázkové čtení, interaktivní tabule, fixy, menší a větší průhledná mísa, 2 vařečky, krabice, deka, velká plastová podložka, šňůrky, nůžky, špejle, menší plastové podložky, hrnek, hladká mouka, černé potravinářské barvivo, hnědé potravinářské barvivo, slunečnicový olej, vlažná voda, sůl, 2 kypřící prášky

Průběh činnosti:

Motivace

Děti jsem svolala na koberec, kde jsme si společně sedli do kruhu. Děti už vykazovaly v předchozích aktivitách dostatek znalostí o hodové slavnosti a o symbolech spojené se slavností, proto jsme se ihned přesunuli na první aktivitu, kterou bylo obrázkové čtení s hodovou tematikou (příloha 15). Tato aktivita měla za úkol upevnit jejich znalosti o tématu. Prstem jsem ukazovala čtený text a děti rozpoznávaly obrázky.

Po dočtení pohádky jsem dětem na tabuli zobrazila dva kroje – ženský a mužský. Společně jsme si zopakovali názvy jednotlivých částí, hledali jsme rozdíly mezi mužským a ženským krojem. Děti mi sdělovaly, jaká část kroje se jim líbí nejvíce a poté jsem je vyzvala, aby mi řekly, na které části těla se nacházejí jednotlivé krojové součásti. Následně jsem dětem na tabuli zobrazila pouze mužský krojový opasek a ženskou krojovou obuv (příloha 16). Poukázala jsem na ornamenty objevující se na těchto částech kroje a vyzvala jsem děti, aby si tyto součásti dobře prohlédly, jelikož s nimi budeme později pracovat.

Hlavní část

S dětmi jsme se přesunuli ke stolům, kde jsem připravila aktivitu na výrobu modelovací hmoty a následnou práci s ní. Recept a popis zpracování hmoty se nachází v příloze 17.

Jedna část hmoty s černou barvou byla připravena na modelaci ženské krojové obuvi, kterou tvořily dívky. Druhá část hmoty s hnědou barvou byla připravena na modelaci pánského opasku, který tvořili chlapci. Děti jsem rozdělila na chlapce a dívky a každé skupince zvlášť jsem ukázala techniku, jak z hmoty vymodelovat botu a opasek. Nejprve děti ve dlaních utvořily kuličku, kterou na podložce rukama vyválely do válečku. Váleček následně spláclý. Z placky poté vymodelovaly botu či opasek. Do vymodelovaných výtvorů si děti špejlemi vyryly slovácké ornamenty, například v podobě kytíček s listy. Po dotvoření jsme na opasek a obuv přidali mašličky utvořené ze šňůrky. Některé starší děti se pokusily mašli uvázat samy, mladším dětem jsem mašli uvázala já, načež si ji děti připevnily na svůj výtvor.

Závěr

Děti zůstaly sedět na svých místech u stolu, kde každé dítě představilo svůj výrobek a ukázalo ostatním svůj vyrytý ornament. Děti si své výrobky vystavily v řadě, aby je mohly ukázat rodičům. Několik dívek mi pomohlo s úklidem použitých pomůcek. Po úklidu jsme posadili do kruhu na koberec, kde jsem se dětí zeptala: „*Děti, co se vám na dnešní aktivitě líbilo nebo nelíbilo? Jak jste spokojeni se svým výrobkem z plastelíny?*“ D: „*Mně se líbilo,*

jak jsme mohli sahat na plastelínu rukama. „S plastelínou se mi pracovalo špatně, protože se mi hodně lepila na ruce, a to se mi nelíbilo. Hned jsem si musel umýt ruce. „Mně se to líbilo, jak mi plastelína na začátku slepila ruce k sobě. „Mně se líbilo, jak jsme do plastelíny přidali pár kapek barvy a plastelína se hned změnila. “ Na úplný závěr jsem dětem poděkovala za jejich spolupráci a za účast při činnostech.

Obrázek 10 *Míchání těsta*

(zdroj: vlastní)

Obrázek 11 *Tvorba krojových součástí*

(zdroj: vlastní)

Obrázek 12 *Bota a opasek*

(zdroj: vlastní)

Vlastní reflexe je uvedena v příloze 6.

3.1.5 Aktivita č. 5 – Vyšívání ornament

Charakteristika dětí: Výstupu se účastnilo 15 dětí, z toho bylo 6 chlapců a 9 děvčat. Atmosféra byla od začátku aktivity příjemná a uvolněná. Děti pracovaly podle předem daného postupu, projevovaly zájem o aktivity a nenarušovaly hladký průběh činností. Skupina dětí, která při aktivitě čekala u stolů s knihou či s omalovánkou, se chovala ukázněně a nenarušovala výtvarnou aktivitu druhé skupině, které ji právě prováděla.

Cíle v jazyce učitele:

- Upevnit u dětí znalosti o odlišnostech krojů
- Rozvíjet jemnou motoriku

Cíle v jazyce dítěte:

- Najít k sobě dvojici se stejným typem kroje
- Vyšít křížkový steh

Klíčové kompetence:

Dítě k sobě najde dvojici se stejným typem kroje

- **Kompetence k učení:** Dítě rozlišuje a porovnává některé jevy a skutečnosti, všímá si souvislostí

Dítě vyšije křížkový steh

- **Činnostní a občanské kompetence:** Dítě si procvičuje manuální zručnost, snaží se o přesnost a pečlivost
- **Kompetence k učení:** Dítě vyvine úsilí, soustředí se na činnost a dokončí, co započalo

Pedagogické strategie:

Organizační forma: řízená činnost

Výukové metody: rozhovor, instruktáž, práce s obrazem, pracovní činnost, výtvarná činnost

Prostředky a pomůcky: krojové vyšívání, krojový pár z přední i zadní strany (kroje z Vlčnova, Tupes, Starého Města, Buchlovic a Kunovic), tenká plátna ve formátu cca 20x20cm, tupé dětské jehly, různé barvy bavlnek, nůžky

Průběh činnosti:

Motivace

Aktivitu jsem zahájila překvapením pro děti, jelikož jsem do mateřské školy přišla tentokrát v místním lehkém kroji. Tato změna děti zaujala, okamžitě si mě začaly zkoumavě prohlížet a chtěly si jednotlivé části kroje osahat.

Děti jsem vyzvala, aby si sedly na koberec do kruhu. Ukazovala jsem na jednotlivé části kroje a děti nyní již bez mé pomoci opakovaly názvy částí. Upozornila jsem především na své boty, na kterých jsem dětem ukázala ornamenty, které tvořily v předchozí výtvarné aktivitě. Postupně jsem se dostala až k vyšívání na výřez, které bylo hlavním symbolem dnešní aktivity. Sundala jsem vyšívání z kroje a řekla jsem dětem, že se jedná o nejdražší a nejvzácnější část kroje. Také jsem dodala, že je to část, která je na výrobu nejsložitější, jelikož se musí složitě vyšít. Dětem jsem nechala vyšívání kolovat, a tak si na něj mohly sáhnout. Podmínkou bylo, že si před ukázkou šly důkladně umýt ruce. Některé děti si na strukturu vyšívání sáhnout nechtěly, proto vyšívání jen pozorovaly očima. Tímto jsem chtěla dětem ukázat, že části kroje jsou drahé a musí se s nimi opatrně zacházet.

Po ukázce kroje jsem každému dítěti dala papír, na kterém byl vyobrazen krojový pár (příloha 18). Půlka dětí dostala pár zobrazen ze přední strany, zatímco další půlka dostala pár zobrazen ze zadní strany. Úkolem dětí bylo mezi sebou chodit a najít si k sobě dvojici, která má stejný kroj, jen z jiné strany. Děti se tedy musely zaměřit do detailu na každý obrázek, aby rozpoznaly, zda k sobě našly shodnou dvojici. Někdy byl detail vidět například pouze v jiném úvazu tureckého šátku, či v jiné barvě punčoch na děvčici.

Hlavní část

Výtvarnou aktivitu jsem s dětmi realizovala individuálně po skupinách. Část třídy si u stolu vymalovávala omalovánky, prohlížela obrázkovou knihu, nebo si kreslily na papír. Druhá část se mnou realizovala výtvarnou aktivitu, která se tentokrát týkala vyšívání. Dětem jsem připravila tenká plátna ve velikosti cca 20x20cm, tupé dětské jehly, různé barvy bavlnek a nůžky. Na stole jsem dětem také nechala ležet krojové vyšívání. Dětem jsem vysvětlila, že se dnes naučíme vyšívat jednoduchý křížkový steh. Každému dítěti jsem dala na výběr libovolnou barvu bavlnky, plátno a tupou jehlu. Přitom jsem dětem říkala: *„Děti, naše vyšívání nebude tak vyšívané, jako je to krojové, protože dnes se vyšívání vyšívá na speciálním stroji, a i tak to trvá dlouhou dobu, než se celé vytvoří. My bychom to tady ručně vyšít určitě nestihli, jen si vyzkoušíme techniku a tím si ukážeme, kolik dá takové vyšívání práce. Dříve toto vyšívání tvořily paní, kterým se říkalo vyšívачky a byly moc šikovné. Stejně tak, jako ty*

maléřečky, co malovaly slovácké ornamenty, o kterých jsme si už dříve povídali. Každá vyšíváčka měla svou techniku vyšívání, proto je ve většině vesnic vyšívání odlišné.“ Dále jsem děti poučila o bezpečnosti s jehlami. Děti jsem nechala navléknout bavlnku do oka jehly samotné. Pokud se bavlnka někomu nedařila delší dobu navléct, pomohla jsem mu. Nejprve děti vyšívaly stehovací přední steh a postupně přešly ke křížkovému stehu. Aktivita šla značně lépe dívkám než chlapcům, ale i tak byla pro většinu dětí značně náročná, jelikož jedna ruka dítěte musela držet bavlnku tak, aby do ní mohlo druhou rukou zapíchnout jehlu. Dvě starší dívky dokonce vypověděly, že doma s maminkou/babičkou pravidelně vyšívají. Jakmile jedna skupina vyšívání dokončila, vystřídalala se s druhou částí třídy.

Závěr

Jako v předešlých aktivitách jsem si s dětmi sedla na koberec do kruhu. Děti si navzájem ukázaly, jak se jim výtvarná aktivita povedla. Zeptala jsem se: *„Děti, jak se vám dnes s jehlou pracovalo? Vyšívali jste už někdy v mateřské škole?“*, D: *„Mně se jehla špatně držela, hodně mi v ruce klouzala. V mateřské škole jsme ještě nevyšívali.“*, *„Mně se pracovalo dobře, akorát mi nešla nitka do jehly navléct. Doma vyšívám s babičkou a ta mi nit vždy navleče.“*, *„Mně se aktivita nelíbila, vyšívat už nechci.“* Takto vypověděly všechny děti. Na závěr jsem dětem poděkovala za jejich snahu a pochválila jsem jim jejich výtvary. Vyzvala jsem je, aby si šly uklidit své plátna do skříně a povolila jsem jim, že si je mohou vzít domů ukázat rodičům.

Obrázek 13 *Vyšívání dětmi*

(zdroj: vlastní)

Obrázek 14 *Křížkový steh*

(zdroj: vlastní)

Vlastní reflexe je uvedena v příloze 7.

3.1.6 Aktivita č. 6 – Můj vlastní ornament

Charakteristika dětí: Výstupu se účastnilo 13 dětí, konkrétně 5 chlapců a 9 dívek, ovšem jedna dívka v průběhu výstupu odešla domů. Ve třídě panovala uvolněná atmosféra. Děti věděly, že se jedná o poslední společné setkání, tudíž je ještě před zahájením aktivity zajímalo, co se bude dnes speciálního dít. Zdálo se, že díky této motivaci je aktivity velmi zaujaly a s nadšením na nich pracovaly.

Cíle v jazyce učitele:

- Představit některé geometrické tvary
- Podpořit orientaci na ploše

Cíle v jazyce dítěte:

- Rozpoznat daný geometrický tvar
- Sestavit souměrný ornament

Klíčové kompetence:

Dítě rozpozná daný geometrický tvar

- **Kompetence k učení:** Dítě rozlišuje a porovnává některé jevy a skutečnosti, všímá si souvislostí

Dítě sestaví souměrný ornament

- **Činnostní a občanské kompetence:** Dítě si procvičuje manuální zručnost, snaží se o přesnost a pečlivost

Pedagogické strategie:

Organizační forma: řízená činnost

Výukové metody: rozhovor, instruktáž, práce s obrazem, nácvik pohybových dovedností, samostatná práce dětí, výtvarná činnost

Prostředky a pomůcky: reproduktor, chytrý mobilní telefon, geometrické tvary z kartonu (3x velký trojúhelník, čtverec, obdélník – 8x4 cm, kruh a čtverec, 5x malý trojúhelník, čtverec, obdélník, kruh a čtverec), menší pytlík, nůžky, papír formátu A3, fixy

Průběh činnosti:

Motivace

Děti jsem svolala na koberec, kde jsem se jich zeptala, jestli si pamatují písničku, kterou jsme se spolu učili. Děti vypověděly, že si ji pamatují, ovšem pro jistotu jsme si ji zopakovali. Před zahájením aktivity jsem třídu důkladně vyvětrala. Na reproduktoru jsem opět pustila píseň *Haj, husičky, haj*. S dětmi jsme si ji několikrát přezpívali. Hudební doprovod, noty a text písní se nachází v příloze 12. Následně jsem dětem prozradila, že dnes se na tuto písničku naučíme tanec. Popis tance se nachází v příloze 19.

Tanec jsme si 3x zopakovali, aby jej děti uměly co nejlépe. Některým dětem dělaly kroky problémy, proto jsem páry proměnila. S dvěma chlapci jsem následně tanec tančila já, abych mohla jejich kroky kontrolovat.

Následně jsem dětem řekla: „*Děti, dnes se koná naše poslední aktivita. Díky tomu, že jste zvládli všechny předchozí aktivity, které se vám moc povedly, si dnes zkusíte vytvořit svůj vlastní ornament podle sebe.*“

Dětem jsem ukázala pytlík. Zeptala jsem se, co si myslí, že se v něm nachází. Děti původně hádaly, že jsou v pytlíku ukryty sladkosti. Sáhla jsem do pytlíku a vytáhla jsem z něj geometrický tvar, kterým byl obdélník. Tento obdélník měřil na výšku 4 cm a na délku 8 cm. Děti jsem se zeptala, jestli poznají, co to je. Děti správně uhodly, že se jedná o obdélník. Následně jsem vytáhla nůžky a obdélník jsem v půlce rozstříhla, přičemž jsem se děti zeptala, co se nám z obdélníku stalo za geometrický tvar. I tentokrát děti uhodly, že se jedná o čtverec. Postupně jsem vytahovala další geometrické tvary, jako trojúhelník a kruh. Jakmile děti rozpoznaly, že se jedná o kruh, vzala jsem si nůžky, kterými jsem kruh opět

rozstříhla napůl. Znovu jsem se zeptala dětí, jestli poznají, o který geometrický tvar se jedná. Děti netušily, tak jsem jim vysvětlila, že tím, že jsem kruh rozstříhla na půl, se nám z kruhu stal půlkruh.

Po představení všech geometrických tvarů se děti přesunuly ke stolům, kde jsem jim rozdala papíry. Na tyto papíry si děti utvořily z geometrických tvarů libovolný obrazec. Některé děti skládaly dům, jiné zvíře a děvčata většinou skládaly květiny.

Hlavní část

Dětem jsem na stoly připravila různobarevné fixy. Dětem jsem názorně představila dnešní výtvarnou aktivitu. Úkolem dětí bylo obkreslit na papír předložené geometrické tvary do symetrického tvaru danými barvami, čímž jim vznikl slovácký ornament. Děti již znaly barvy a tvary, které ornament obsahuje, ale také věděly, že slovácký ornament bývá většinou symetrický. Při aktivitě jsem děti spíše pozorovala, pracovaly aktivně a samostatně. Pouze jsem se občas zeptala na nějaký název geometrického tvaru, který měly děti zrovna v ruce. Pokud si nějaké dítě nebylo jisté postupem, poradila jsem mu. Pokud nějaké dítě mělo obtažené tvary pouze na pravé straně papíru, upozornila jsem ho na to, že ornament je na obou stranách stejný a že by měl přidat ornamenty i na levou stranu. Dětem jsem také řekla, že si svůj obrázek mohou odnést domů a vyzvala jsem je k průběžnému přemýšlení o tom, na jaké místo by si doma ornament vystavily.

Závěr

V závěru jsem děti vyzvala, aby si uklidily své místo, vzaly si své výtvořky a přesunuly se s nimi na koberec. Děti si sedly do kruhu, kde každé dítě představilo svůj výtvar. Děti byly dopředu obeznámeny s tím, že si výtvar mohou vzít s sebou domů, proto jsem se jich zeptala, na jaké místo, by si svůj ornament vystavily. D: „*Já bych si svůj ornament pověsila na výstavku*“, „*Já si dám obrázek na ledničku, mám tam vystavených už spoustu obrázků. I ty, co jsme zde společně tvořili.*“, „*Já dám svůj obrázek mamince.*“ Dále jsem se zeptala, jestli se jim líbí výtvořky, co vytvořili, nebo jestli by je ještě nějak změnily. D: „*Mě se výtvar líbí.*“, „*Mě se také líbí, ale chtěla bych ty tvary vymalovat třeba pastelkami.*“ Na toto jsem navázala, že si děti můžou doma, nebo i zde po skončení aktivity, svůj ornament vybarvit. Nakonec jsem dětem poděkovala za jejich aktivitu a pochválila jsem jim jejich výtvořky. Vyzvala jsem je, aby si šly uložit své ornamenty na skříňku do šatny, aby si ji mohly poté odnést domů. Děti, které si chtěly ornamenty vymalovat nyní, si sedly ke stolům a začaly s činností.

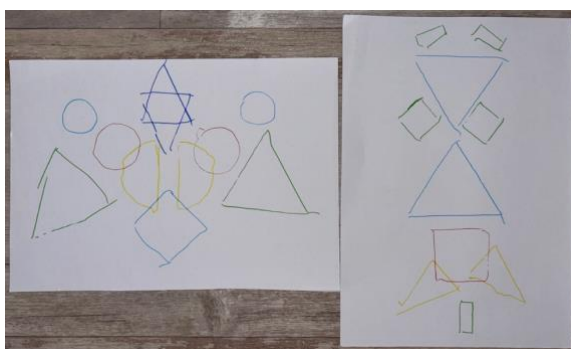
Obrázek 15 *Geometrické tvary*

(zdroj: vlastní)

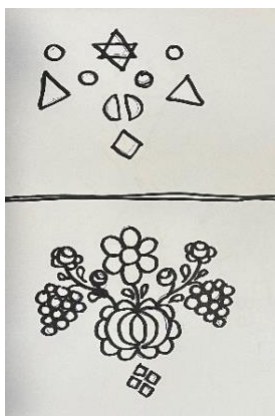
Obrázek 16 *Tvorba vlastního ornamentu*

(zdroj: vlastní)

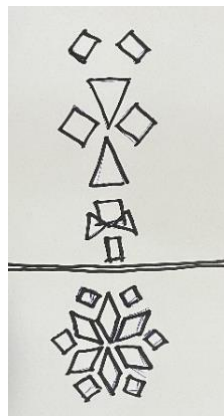
Obrázek 17 *Můj vlastní ornament*

(zdroj: vlastní)

Obrázek 18 *Přenos
geometrických tvarů
na ornament*

(zdroj: vlastní)

Obrázek 19 *Přenos
geometrických
tvarů na ornament*

(zdroj: vlastní)

Vlastní reflexe je uvedena v příloze 8.

4 EVALUACE

V této kapitole se zaměřuji na evaluaci sady výtvarných aktivit, které byly popsány v praktické části této práce. Evaluace se skládá z kritérií, které jsem si předem stanovila.

V první části se zaměřuji na hodnocení sady aktivit pomocí vlastní reflexe a reflexe učitelky z mateřské školy. Při hodnocení byla v obou případech použita shodná kritéria: volba tématu sady aktivit, provázanost jednotlivých aktivit, volba tématu jednotlivých aktivit, motivace dětí, vhodnost výtvarné aktivity, volba pedagogické strategie a případné poznámky k aktivitě. První dvě kritéria se vztahují k hodnocení celé sady aktivit, zatímco zbývající kritéria se podrobně zaměřují na hodnocení jednotlivých aktivit. Paní učitelka nebyla přítomna při mé realizaci sady aktivit v mateřské škole, její reflexe je tedy sestavena na základě popisu jednotlivých činností a stanovených kritérií.

Ve druhé části je doloženo hodnocení etnografky z pohledu lidové tradice na sadu výtvarných aktivit. Etnografka se vyjadřovala k následujícím kritériím: volba témat jednotlivých aktivit, volba tématu sady aktivit, provázanost aktivit, motivace dětí, vhodnost zvolených aktivit, a přínos sady z hlediska lidové tradice a v neposlední řadě také případné poznámky k sadě aktivit. První kritérium se zaměřuje na hodnocení jednotlivých aktivit v rámci sady, zatímco zbylá kritéria se vztahují k celkovému hodnocení sady aktivit.

Třetí část této kapitoly věnuji komparaci, která se týká celé sady aktivit. Komparace byla provedena na základě vlastní reflexe a reflexe učitelky z mateřské školy. Byla použita stejná kritéria, jaká byla stanovena při mé reflexi a reflexi učitelky, aby bylo možné srovnat jednotlivé pohledy.

V poslední kapitole uvádím modifikaci dvou motivací v úvodních aktivitách.

4.1 Hodnocení sady pomocí vlastní reflexe a reflexe učitelky

4.1.1 Vlastní reflexe

Volba tématu sady aktivit

Jak již ve své práci zmiňuji, s hodovými slavnostmi mám osobní zkušenost a tvorba této sady pro mě byla velmi inspirativní. Jako budoucí učitelka v mateřské považuji za důležité seznámit děti s regionálními tradicemi. Díky této sadě výtvarných aktivit si děti měly možnost rozšířit své kreativní obzory, více pochopit regionální identitu v daném

subregionu etnografického regionu Slovácka a dozvědět se více o hodových symbolech. Dle mého názoru a reakcí dětí při realizaci činností bylo toto téma vhodně zvoleno.

Provázanost jednotlivých aktivit

Aktivity byly dle mého názoru vhodně a logicky provázány. Děti si díky výtvarným technikám postupně osvojovaly informace o hodových slavnostech, a na konci sady měly jasnou představu o tom, co hody znamenají a jakou roli v nich hrají jednotlivé symboly.

Aktivita č. 1 - Hodové symboly

Volba tématu: Tato aktivita byla navržena tak, aby si děti hned na začátku sady udělaly správnou představu jednak o hodové slavnosti, ale také o symbolech, které jsou pro slavnost klíčové. Díky připraveným omalovánkám jsem tak mohla dětem představit některé symboly, které jim prozatím nebyly jasné, nebo je neznaly vůbec.

Motivace dětí: Motivace této aktivity byla vhodně zvolena, osvědčilo se mi vytvoření stanovišť, u kterých se děti střídaly. Video s hodovým průvodem či rozpoznávání zvuků hudebních nástrojů děti motivovalo. Výhodné bylo to, že obě paní učitelky hodové slavnosti znaly a mohly tak dětem povyprávět o hodové zábavě a o průvodu bez nutných podkladů. S učitelkami jsem si tak před aktivitou shrnula, co by bylo vhodné dětem předat za informace, abych tyto informace mohla zahrnout do následujících aktivit. Problém by nastal, pokud by učitelky v mateřské škole hodové slavnosti neznaly. V tom případě by bylo vhodné, aby byly stanoviště rozděleny do tří motivací, kterými by děti provázela učitelka se znalostmi hodových slavností. Zpětně negativně hodnotím množství podaných informací již v první aktivitě. I když část s aktivitami na stanovištích nebyla dlouhá a bylo užitečné děti před slavností seznámit se všemi jejími symboly, tak jsem i přes tuto skutečnost předala dětem velké množství nových informací. Pro příště bych tedy tuto motivaci rozdělila do dvou aktivit. Také by bylo vhodné zařadit aktivitu s pexesem do motivační části pro všechny děti.

Vhodnost výtvarné aktivity: Mým záměrem bylo do úvodní aktivity zařadit jednodušší a rychlejší výtvarnou činnost, díky které by měly děti možnost se seznámit s hodovými symboly. Díky tomu nám zbyl čas na podstatné informace týkající se hodové slavnosti.

Volba pedagogické strategie: Použitá organizační forma podporovala aktivní zapojení dětí, jejich tvořivost, objevování a komunikaci. Vybrané metody se ukázaly jako efektivní pro dosažení stanovených cílů. Prostředky a pomůcky byly zvoleny vhodně.

Aktivita č. 2 – Slovácký ornament

Volba tématu: V této aktivitě jsem chtěla dětem více přiblížit malovaný slovácký ornament na domech, jelikož ten také spadá pod hodové symboly. Téma navazuje na místní prostředí, které se promítlo při aktivitě s hledáním ruliček a dále také podporuje identitu dítěte v rámci regionu.

Motivace dětí: Děti hned v úvodu zaujalo hledání ruliček, které skrývaly fotografie malovaných domů. Jejich motivaci podpořilo zjištění, že jeden z domů pochází z jejich vesnice. Dále děti bavila práce s interaktivní tabulí, motivaci tedy hodnotím pozitivně.

Vhodnost výtvarné aktivity: Cílem výtvarné aktivity bylo dětem představit malbu slováckého ornamentu a zároveň je motivovat k práci ve dvojicích. Snažila jsem se činnost diferencovat tím, že jsem připravila dva typy předloh ornamentu. Dle mého názoru jsem i vhodně zvolila práci s tuší, jelikož učitelka k této aktivitě dodala, že s ní děti často nepracují. Výtvarnou aktivitu hodnotím pozitivně.

Volba pedagogické strategie: Díky zvoleným metodám se mi podařilo postupovat podle předem nastaveného plánu. Cíle, jež vychází z tématu, jsou podle mého názoru jasné a ověřitelné.

Aktivita č. 3 – Tupeská keramika

Volba tématu: Téma keramické výroby z regionu Slovácka bylo dle mého názoru vhodně zvoleno, jelikož jsem chtěla dát dětem příležitost se seznámit s tradicí lidové keramiky a jejími symbolickými vzory. Důležitost těchto předmětů jsem chtěla dětem přiblížit pomocí jejich vlastní zkušenosti s nádobím, které používají jen při výjimečných příležitostech.

Motivace dětí: Motivace byla dle mého názoru až na pár výjimek vhodná. Děti byly vhodně namotivovány skrze zpěv písně „Haj, husičky, haj“. Negativně ovšem hodnotím rozpoznávání jednotlivých hudebních nástrojů z nahrávky, jelikož tato činnost byla pro děti složitá.

Vhodnost výtvarné aktivity: Výtvarnou aktivitu hodnotím pozitivně. Tvorba tupeského hrnku děti bavila, jelikož si skrze ni mohly vyzkoušet novou výtvarnou techniku – tupování barvy. Pro příště by bylo vhodné nabídnout dětem více šablon, na kterých by byly vyobrazeny různé ornamenty, aby si děti mohly vybrat hrnek podle sebe.

Volba pedagogické strategie: Pedagogická strategie zahrnovala metody, které podporovaly aktivní zapojení dětí do procesu. Díky samostatné práci dětí se aktivita stala nejen kreativní, ale také didakticky hodnotná. Díky vhodné instruktáži dětí při práci se mi povedlo naplnit předem stanovené cíle.

Aktivita č. 4 – Krojové součásti

Volba tématu: Aktivita zahrnovala informace o krojových částech, které byly předány skrze výtvarnou činnost s modelovací hmotou. Kroj jsem dětem v průběhu činností již několikrát představovala, s jednotlivými částmi jsem je však nyní seznámila poprvé. Skrze aktivitu měly děti pochopit, že kroj není pouze estetický prvek, ale že jednotlivé součásti mají svou hodnotu a jsou spojené s konkrétními významy v lidové kultuře. Zvolené téma tedy hodnotím kladně.

Motivace dětí: Motivace dětí byla vhodně zajištěna skrze interaktivní přístup, přičemž si děti přečetly pohádkové čtení s hodovým tématem, zkoumaly krojové součásti prostřednictvím obrázků a poté byly zapojeny do přípravy modelovací hmoty a následného tvoření krojových součástí. Děti oslovilo také hádání, co se stane s olejem a vodou po smíchání dohromady.

Vhodnost výtvarné aktivity: Výtvarná aktivita byla dle mého názoru vydařená, jelikož si měly děti možnost vyzkoušet novou výtvarnou techniku modelace skrze některé z krojových součástí. Do příště bych tuto aktivitu realizovala s dětmi po menších skupinkách, abych mohla pružněji reagovat na potřeby každého dítěte.

Volba pedagogické strategie: Jako organizační formu pro tuto činnost jsem zvolila řízenou činnost, kterou hodnotím jako správnou volbu, jelikož zajistila aktivní zapojení dětí, jejich objevování, tvoření a rozvoj komunikačních dovedností. Použité metody pak zajistily celkovou komplexnost aktivity. Dle mého názoru byly cíle byly jasně formulovány, vycházely z tématu a bylo možné je v praxi ověřit.

Aktivita č. 5 – Vyšívání ornament

Volba tématu: Toto téma se pojí s předchozí aktivitou, ve které byly představeny jednotlivé krojové součásti. Vyšívání je součástí lidového oděvu, proto mi přišlo vhodné, aby se děti skrze tento symbol seznámily s lidovou tvořivostí. Rozpoznávání krojů z jiných vesnic mělo u dětí podpořit pochopení odlišnosti jednotlivých krojů nejen v rámci vyšívání, ale i skrze ostatní krojové součásti.

Motivace dětí: Děti se mi dle mého názoru povedlo vhodně namotivovat díky příchodu v kroji a možnosti si osahat vyšívání. Díky této praktické ukázce děti pochopily, jak vyšívání zdobí lidový oděv a měly tak motivaci si zkusit techniku vyšívání.

Vhodnost výtvarné aktivity: Prostřednictvím této výtvarné aktivity si měly děti možnost vyzkoušet vyšívání, které většina ještě nikdy nezkoušela. Tato výtvarná technika byla podle mě vhodně zvolena, jelikož si děti mohly procvičit jemnou motoriku, musely se soustředit, aby každá ruka vykonávala jiný pohyb a také měly za úkol opatrně manipulovat s jehlou.

Volba pedagogické strategie: Pro organizační formu jsem si zvolila řízenou činnost, kterou hodnotím jako vhodně zvolenou. Děti jsem při činnosti celou provázela, podávala jsem jim zcela nové informace o výtvarné technice a jejím postupu. Proto také kladně hodnotím provádění této výtvarné činnosti po menších skupinkách, a to jak z důvodu asistence, tak i bezpečnosti. Pedagogické strategie tak hodnotím jako vhodně zvolené.

Aktivita č. 6 – Můj vlastní ornament

Volba tématu: Závěrečnou aktivitu jsem uzavřela vytvořením vlastního slováckého ornamentu, jelikož ten děti dopodrobna znaly. Děti skrze celý průběh sady aktivit nabýly informací, aby byly schopny si vytvořit vlastní ornament. Téma tak hodnotím jako velmi důležité a vhodné do této sady.

Motivace dětí: Motivace dětí byla dle mého názoru vhodná, jelikož jsme si s dětmi v úvodu aktivity doplnily naučenou píseň Haj, husičky, haj o taneční složku. Od tance se děti plynule přesunuly ke geometrickým tvarům, přičemž jsem dětem dala možnost si nejprve z tvarů vytvořit libovolný obrázek a až poté jsme se věnovali tvorbě ornamentu.

Vhodnost výtvarné aktivity: Výtvarná aktivita byla dle mého názoru vhodně zvolena, jelikož na ní pracovaly děti naprosto samostatně. Jejich úkolem bylo pouze dodržet symetričnost ornamentu, barevnost, která mu náleží a předložené geometrické tvary, jinak si jej tvořily dle své libosti. Obrázky, které děti vytvořily, jasně ukazují, že jsou schopny vnímat hodové symboly, a dokážou je správně vyjádřit.

Volba pedagogické strategie: Didaktické strategie považuji za dobře zvolené. Aktivita probíhala přesně podle mého plánu, cíle se mi podařily naplnit, a proto bych pro příště žádné změny neprováděla.

4.1.2 Reflexe učitelky z mateřské školy

Volba tématu sady aktivit

Paní učitelka uvádí, že bylo téma hodových symbolů výbornou volbou pro děti na Slovácku, protože vychází z místní kultury a zvyků. Děti se díky tomuto tématu seznámily s kulturním dědictvím svého regionu a lépe porozuměly svým kořenům. Učitelka dodává, že aktivity měly pedagogickou, estetickou i kreativní hodnotu, přičemž děti poznaly kroje, tanec, výšivky a další místní hodové symboly. Oceňuje také propojení tématu s jazykovou výchovou (rozhovory o tradicích) a rozvojem sociálních dovedností (spolupráce při výtvarné tvorbě a tanci), což dětem poskytlo komplexní zážitek z učení.

Provázanost jednotlivých aktivit

Aktivity byly dle učitelky dobře provázány a navazovaly na sebe, což dětem umožnilo lépe pochopit všechny souvislosti. Ornamenty, které se vyskytují v praktické části, prohloubily znalost místní výtvarné tradice, ovšem učitelka dodává, že by bylo vhodné zařadit více výtvarných technik nebo prvků lidové kultury. Propojení s lidovým krojem učitelka hodnotí velmi kladně, děti měly možnost se o kroji dozvědět a vizuálně ho poznat. Doporučuje však do budoucna k některé z aktivit přidat praktickou ukázkou, kde by si děti mohly vyzkoušet některou z částí tradičního lidového kroje.

Aktivita č. 1 - Hodové symboly

Volba tématu: Učitelka konstatuje, že hodové symboly jako průvod, kroje, hudba a výtvarné symboly, jsou vizuálně i smyslově atraktivní, což je pro děti předškolního věku zásadní. Díky propojení výtvarných činností s hudbou je toto téma zábavné, pestré a motivující.

Motivace dětí: Učitelka uvádí, že hra se zvukovým přiřazováním nástrojů a pexesem s barvami ornamentů, přinesla hravou formu učení, která je pro děti v tomto věku klíčová. Děti se učily prostřednictvím hry, což zvýšilo jejich zájem a vnitřní motivaci, i když byl celý proces delšího rázu, což mohlo děti od výtvarné aktivity odradit. Motivační prvky byly věku přiměřené, nápadité a rozmanité.

Vhodnost výtvarné aktivity: Dle hodnocení učitelky vyplývá, že obsah, forma i délka jednotlivých částí aktivity odpovídaly věku dětí.

Volba pedagogické strategie: Volba pedagogických strategií, použitých v rámci této sady aktivit, je podle učitelky z hlediska předškolního vzdělávání velmi vhodná,

promyšlená a v souladu s požadavky Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

Poznámky k aktivitě: Učitelka uvádí, že by bylo vhodné pro příští realizaci zařadit aktivitu s pexesem přímo do motivace při činnosti.

Aktivita č. 2 – Slováký ornament

Volba tématu: Téma slováckého ornamentu a lidových regionálních tradic je dle učitelky pro děti předškolního věku vhodné, poutavé a zároveň kulturně hodnotné. Navazuje na místní prostředí a podporuje identitu dítěte v rámci regionu. Učitelka uvádí, že výběr propojuje estetickou a kulturní výchovu s prvky historie.

Motivace dětí: Učitelka oceňuje, že úvod byl veden hravou formou (hledání ruliček), která děti nadchla a vtáhla do děje, přičemž použití reálných fotografií, map a rozhovorů vhodně zvýšilo zájem dětí o téma.

Vhodnost výtvarné aktivity: Dle učitelky byla činnost přiměřeně náročná s ohledem na věk dětí, s diferenciací pro mladší a starší skupinky. Oceňuje zapojení techniky malby pomocí temperových barev a tuše, která přinesla nové výtvarné zkušenosti.

Volba pedagogické strategie: Učitelka uvádí, že byly v aktivitě uplatněny velmi efektivní strategie: prožitkové učení, skupinová spolupráce, diferenciací práce dle věku a zapojení více smyslů (zrak, pohyb, dotek).

Poznámky k aktivitě: Podle učitelky byla aktivita byla dobře strukturovaná a promyšlená, pro některé děti by mohla být větší míra volnosti motivující. Vhodné by tak do příště bylo nabídnout možnost nabídnout i variantu volné kresby inspirované slováckými ornamenty, která by dětem umožnila tvořit podle vlastní fantazie bez pevně daného vzoru. Tato volnější forma by podpořila kreativitu a individualitu každého dítěte.

Aktivita č. 3 – Tupeská keramika

Volba tématu: Téma bylo podle učitelky velmi vhodně zvoleno. Navazuje na předchozí aktivity a přirozeně rozvíjí dětské poznání o lidových tradicích. Téma je regionálně ukotveno, což dle učitelky zvyšuje jeho autenticitu a srozumitelnost.

Motivace dětí: Dle slov učitelky byla motivace přirozená a citlivě vedena – píseň zaujala alespoň některé z dětí, přičemž aktivní reakce a vzpomínky na folklorní kroužek ukázaly propojení se zážitky mimo školku.

Vhodnost výtvarné aktivity: Učitelka u aktivity uvádí, že byla přiměřená věku i dovednostem dětí, navíc umožnila věkovou diferenciaci (střih a manipulace s materiály). Pozitivně hodnotí také zapojení smyslů, což napomohlo lepšímu osvojení poznatků.

Volba pedagogické strategie: Strategie dle učitelky reflektují respektující přístup a rozvoj klíčových kompetencí. Zároveň uvádí, že se zde objevuje vhodná míra vedení a podpory při praktické činnosti.

Poznámky k aktivitě: Podle učitelky se v této aktivitě nabízí prostor pro rozšíření o pohyb – např. jednoduchý tanec na naučenou píseň.

Aktivita č. 4 – Krojové součásti

Volba tématu: Téma lidového kroje bylo dle učitelky velmi vhodně zvoleno, jelikož děti již měly základní znalosti o této oblasti.

Motivace dětí: Učitelka uvádí, že motivace byla dobře zajištěna nejen díky aktivnímu zapojení dětí do tvorby a objevování různých ingrediencí, ale také díky jejich předchozím zkušenostem s tématem. Učitelka také kladně hodnotí kladení otázek k ingrediencím a následné uvedení hypotéz ke smíchání tekutin. Dále uvádí, že si aktivita udržela dynamiku díky kombinaci hmatových a vizuálních podnětů.

Vhodnost výtvarné aktivity: Aktivitu učitelka hodnotí jako vhodně zvolenou především s ohledem na věk dětí. Vyzdvihuje také vhodné zařazení pokusu, který pro děti představuje zábavné a smysluplné učení.

Volba pedagogické strategie: Učitelka kladně hodnotí poskytnutí dostatku prostoru pro děti při vyjádření svých názorů a pro aktivní spolupráci při tvorbě. Uvádí, že využití strategie podporují aktivní zapojení dětí a rozvoj jejich kreativního myšlení.

Poznámky k aktivitě: I když byla aktivita dle učitelky vhodná, dodává, že by bylo vhodné se pro příště zaměřit na práci s hmotou pro děti, která by nebyla tak lepivá. Možná by pomohlo připravit menší množství hmoty, což by usnadnilo manipulaci.

Aktivita č. 5 – Vyšívání ornament

Volba tématu: Učitelka příznivě hodnotí téma zahrnující techniky vyšívání, protože se přirozeně pojí s lidovými tradicemi, které děti již znaly z předchozích aktivit. Vyšívání jako součást kroje umožňuje dětem se nejenom seznámit s historickými řemesly, ale také pochopit hodnotu a důležitost lidových tradic.

Motivace dětí: Učitelka oceňuje příchod v kroji, jelikož tato skutečnost ihned upoutala dětskou pozornost. Kladně hodnotí možnost vyzkoušet si techniku vyšívání, jelikož to byla pro děti nová a neobvyklá zkušenost.

Vhodnost výtvarné aktivity: Aktivita byla podle učitelky velmi vhodná pro předškolní věk, neboť zahrnovala jak praktickou činnost, tak zábavné objevování kulturních tradic. Vyšívání, byť ve zjednodušené formě, bylo přizpůsobeno dětským schopnostem, čímž se stalo přístupné a zajímavé.

Volba pedagogické strategie: Tuto aktivitu hodnotí učitelka kladně, jelikož zahrnovala individuální i skupinovou práci, což podpořilo jejich sociální dovednosti a spolupráci. Pozitivně vyzdvihuje vysvětlení bezpečnosti a správného používání jehly, které podpořilo odpovědnost dětí za jejich vlastní práci.

Poznámky k aktivitě: Učitelka uvedla, že by pro příští realizaci zařadila více pomůcek pro usnadnění práce s jehlou, například větší jehly nebo pomocné nástroje na navlékání nití.

Aktivita č. 6 – Můj vlastní ornament

Volba tématu: Učitelka považuje volbu tématu spojeného s tradičním tancem a ornamenty za vhodnou, protože děti se aktivně podílely na vlastním tvoření. Tvorba ornamentu byla pro ně skvělým způsobem, jak kreativně a osobitě vyjádřit tradiční vzory.

Motivace dětí: Učitelka hodnotí poslední motivaci kladně, jelikož byla využita píseň z předchozí aktivity, což zvýšilo aktivní zapojení dětí. Vhodná také byla aktivita s tvorbou vlastního ornamentu, jelikož to dětem poskytlo příležitost vyjádřit svou kreativitu.

Vhodnost výtvarné aktivity: Aktivita byla podle učitelky vhodná pro předškolní věk. Kladně hodnotí zařazení geometrických tvarů a jejich využití v činnosti.

Volba pedagogické strategie: Dle učitelky byla využita správná strategie pro udržení aktivního zájmu dětí. Přechod mezi pohybovou a výtvarnou aktivitou byl plynulý a udržel dynamiku třídy. Vytváření ornamentů dle slov učitelky podporovalo kreativitu a dalo dětem možnost pracovat samostatně, což bylo vhodně doplněno individuálním přístupem při řešení problémů s geometrickými tvary.

Poznámky k aktivitě: Učitelka uvádí, že by bylo užitečné zařadit více variant tance pro děti s odlišnými pohybovými schopnostmi.

4.2 Hodnocení sady pomocí reflexe etnografky

Volba tématu jednotlivých aktivit

Aktivita č. 1 – Hodové symboly: Pokud se řekne Slovácko, lidé si nejčastěji představí barevnost krojů, regionální gastronomii a lidové písně doprovázené hudbou. Tohle všechno se spojuje v jedno, nejčastěji u příležitosti hodů. Přestože se jedná o stereotypizaci, je toto téma nejvhodněji zvoleno a správně zařazeno na první místo. Mnohé děti se hodů účastní se svými rodiči, což autorka práce zmiňuje v kapitole 1. I děti, které se této významné folklorní události účastní nepřímo, tuto událost vnímají, byť zcela nerozumí její podstatě a historii. Autorka práce tedy velmi trefně tuto aktivitu zařazuje, popisuje a realizuje.

Aktivita č. 2 – Slovácký ornament: Pro etnografický region Slovácko jsou jisté kompozice a tvary ustálené, a proto považuji za důležité na toto upozornit. Autorka práce vhodně zvolila slovácký lidový ornament, jako další prvek v edukaci dětí předškolního věku. Děti vnímají především barevnost ornamentu a pomocí sady aktivit začnou vnímat také širší kontext ornamentu, jako se symbolika, nebo výskyt ornamentu (domy, sakrální stavby, lidový oděv).

Aktivita č. 3 – Tupeská keramika: Barevnost dekoru tupeské keramiky dokáže velmi snadno upoutat pozornost dětí, i když nemají tušení, že jde o velmi specifickou hrnčířskou výrobu typickou pouze pro konkrétní obec v regionu. To je důvodem, proč považuji zařazení tohoto tématu za velmi kvalitní. Aktivita byla celkově dobře uchopená, protože děti při ní měly možnost pochopit, že se nejedná pouze o ornament či dekor, který je barevný, ale že se také jedná o hrnčířské řemeslo, případně malířské řemeslo.

Aktivita č. 4 – Krojové součásti: Autorka velmi sofistikovaně zvolila do této aktivity opasek a boty, což hodnotím velmi kladně. Botám a opaskům se nevěnuje tolik pozornosti jako barevným fěrtochům, portám či vonici na beranici, a to právě proto, že jsou vyráběny z usně černé či tmavé barvy a nepoutají tolik pozornosti jako ostatní barevné krojové součástky. Autorka práce tedy touto aktivitou upozornila na objekty,

které mají reprezentativní funkci a učila děti, jakým způsobem je této reprezentativnosti dosaženo. Opravdu velmi vhodně zvoleno.

Aktivita č. 5 – Vyšívání ornamentu: Autorka v práci často zmiňuje geometrii a geometrické tvary ornamentu. Na kroji můžeme nalézt tyto tvary na výšivce na výřez, která je součástí rukávů a košilí. Při tvorbě výšivky v této aktivitě pracovaly děti s jehlou tupou, čímž se eliminovala možnost zranění na minimum. Nebyla zde také nutná preciznost, děti pouze „provlékaly“ bavlnku z okýnka do okýnka. Učit děti předškolního věku práci s tupou jehlou na plátně hodnotím velmi pozitivně. Tato zkušenost jim dá do budoucna mnoho, minimálně si v pozdějším věku budou schopny samy přišít knoflík na oděv.

Aktivita č. 6 – Můj vlastní ornament: Tato reverzní aktivita mě upřímně překvapila. Domnívám se, že je to správná metoda, jak ověřit, zda to, co se děti v předchozích aktivitách učily o hodech, barvách a ornamentu, bylo efektivní. Oceňuji, že autorka přiložila dva obrázky, které děti vytvořily. V levém obrázku lze spatřit asymetrický motiv malovaný hlavně na žudrech domů, v pravém je krásně vidět výšivka na výřez. Je tedy vidět, že výuka byla efektivní a s jejím opakováním bude sebeidentifikace dětí s regionem, jeho historií a regionální kulturou silnější a více viditelná.

Volba tématu sady aktivit

Velmi oceňuji tuto volbu tématu. Edukace předškoláků je velmi důležitá hlavně kvůli regionální identitě, kterou se snaží udržet a rozvíjet kromě municipalit i různé zájmové sdružení a spolky. Zaražení edukace o regionální lidové kultuře se všemi jejími specifiky do výuky dětí předškolního věku je tedy klíčové pro pozdější budoucí regionální identifikaci s regionem.

Provázanost aktivit

Provázanost aktivit je v pořádku. Autorka plynule přechází od Tradičních slováckých hodů k lidovým ornamentům a krojovým součástkám. Dětem je tak představena ta nejmarkantnější část lidové kultury a regionální historie v podobě hodů, která plynule přechází na další významné atributy regionální kultury, jako je ornament na domech, užitkových předmětech a opět vyzdvihují, na lidovém oděvu, a to v podobě bot a opasek.

Motivace dětí

Autorka práce děti v začátku stimulovala povídáním o hodech a o zážitcích z hodů, jelikož některé děti se jich aktivně účastní. Oceňuji motivaci formou hraní pexesa s lidovými ornamenty, jelikož je to zábavné a děti začínají intenzivněji vnímat barevnost a kompozici ornamentu v jeho jednotlivých částech. Dobře byla k motivaci využita také lidová píseň, četba textů a tanec. Zpěv lidových písní, četba textů i tanec jsou nezbytnou součástí lidové kultury na Slovácku a děti tak měly možnost vnímat tyto části pasivně. Motivace pomocí prvku překvapení se mi také líbila. Překvapení v dětech zanechá silnou emoci a přes tuto emoci si pak lépe pamatují dané události. V případě popisu kroje oceňuji, že autorka práce nechala děti, aby si na kroj sáhly. Mohly si tak uvědomit, že lidový oděv je něco vzácného, co se nevidí každý den a zároveň něco s čím se musí zacházet velmi opatrně. Tato vzácnost podněcuje zvědavost, zvědavost podněcuje touhu po znalostech, a proto tento krok autorky ve výuce hodnotím kladně.

Vhodnost zvolených aktivit a přínos sady z hlediska lidové tradice

Autorka velmi netradičně, ovšem trefně zařadila k hodům i lidový ornament, vyskytující se nejen na kroji. Ve své práci poukázala na širší kontext ornamentu na domech či na užitkové keramice. Obzvláště volbu bot a opasků hodnotím pozitivně, protože se jedná o součástky, které neupoutají pozornost hned napoprvé. Dětem tak dala možnost všimnout si na kroji nejen barvy a lesku. Užitková keramika z Tupes je barevná, ale v tomto případě autorka práce poukázala na předměty denní potřeby, které možná některé děti mají i doma, ale neuvědomují si zcela vztah těchto předmětů k lidové kultuře, protože je na to nejspíš nikdo předtím neupozornil. Na obrázcích, které děti vytvořily je jasně vidět, že lidovou kulturu i ornament vnímají a jsou schopny jej interpretovat.

Poznámky k sadě aktivit

Do budoucna by se dalo přidat k aktivitám o ornamentu na oděvu třeba nabíjení opasků a vest, např. s použitím plastelíny. Šnůrovaná výšivka na pánských *nohavicích*, *gatích* a *korduli*, která je tmavá, a ne na první pohled viditelná, by se dala také v budoucnu využít podobně, jako to autorka práce udělala s botami a opasky.

4.3 Komparace sady pomocí vlastní reflexe a reflexe učitelky

Uvedená komparace, se zaměřuje na porovnání hodnocení za celou sadu aktivit.

Volba tématu sady aktivit

S učitelkou shodně uvádíme, že téma sady aktivit bylo pro děti důležité, jelikož skrze něj se mohly lépe seznámit s kulturou, zvyky a symboly daného regionu. Mé hodnocení odkazuje na osobní zkušenost a pedagogickou hodnotu projektu, který dětem umožnil lépe pochopit svou kulturní identitu. Paní učitelka v sadě oceňuje propojení s jazykovou výchovou a rozvojem sociálních dovedností, přičemž vyzdvihuje konkrétní kulturní prvky jako kroje a tanec. Obě hodnocení potvrzují, že téma bylo vhodné, je využitelné v praxi, a navíc poskytlo dětem komplexní a hodnotný zážitek, který kombinuje kreativní činnosti s důrazem na tradice a kulturní hodnoty.

Provázanost jednotlivých aktivit

Já i učitelka při hodnocení tohoto kritéria shodně uvádíme, že na sebe byly aktivity vhodně navázány. Obě hodnocení potvrzují, že propojení aktivit a výtvarných technik mělo pozitivní vliv na pochopení symboliky hodových slavností, jelikož šly postupně od nejjednodušších po ty nejtěžší. Díky tomu si pak měly děti možnost v závěrečné aktivitě vytvořit svůj vlastní ornament. Děti tak získaly jasnou představu o významu jednotlivých symbolů a o jejich roli v kontextu místní kultury. Mé hodnocení ukazuje provázanost a logickou strukturu aktivit, které umožnily dětem osvojení klíčových informací. Učitelka v tomto ohledu oceňuje, že aktivity pomohly dětem lépe pochopit souvislosti, a zároveň navrhuje zařazení více výtvarných technik a prvků lidové kultury, což by mohlo prohloubit jejich zážitek.

Volba tématu jednotlivých aktivit

Z evaluace vyplývá, že v rámci volby tématu jednotlivých aktivit se mezi mým a učitelčíným hodnocením vyskytují pouze shody. Učitelka a já jsme shodně uvedly, že téma hodových symbolů, jako jsou ornamenty a kroje, je pro děti velmi vhodné a kulturně hodnotné. V rámci každé aktivity, ať už se jednalo o slovácký ornament, keramiku nebo krojové součásti, měly děti příležitost nejen tvořit, ale i se seznámit s regionálními zvyky a tradičními výtvarnými technikami.

Motivace dětí

Na základě hodnocení se s učitelkou shodují, že motivace dětí byla většinou dobře zajištěna a přiměřená jejich věku. V první aktivitě učitelka oceňuje použití pexesa a zvukového přiřazování nástrojů jako hravou formu učení, která děti motivovala, i když bylo v obou hodnocení zmíněno, že dlouhá délka procesu mohla děti odradit. Já i učitelka v hodnocení dodáváme, že by bylo vhodné zařadit hru s pexesem do motivace činnosti, aby

si jej mohly zahrát všechny děti. Do svého hodnocení při motivaci v první aktivitě také uvádím limit, při kterém by mohla nastat situace, že by učitelky v dané mateřské škole nemusely dopodrobna znát hodový průvod s hodovou zábavou a nemohly by tak dětem předat podstatné informace. Celkově se obě hodnocení shodují na tom, že motivace u aktivit byly kladně ovlivněny praktickými ukázkami a interaktivními metodami.

Vhodnost výtvarné aktivity

Mé i učitelčino hodnocení ukazuje, že celkový plán výtvarných technik k tématu hodových symbolů byl dobře navržen a přizpůsoben věku dětí. Učitelka oceňuje, že některé aktivity umožnily věkovou diferenciaci, což podpořilo přizpůsobení aktivit individuálním schopnostem dětí. V mém hodnocení zmiňuji vhodné využití různých výtvarných technik, které dětem umožnily vyzkoušet nové dovednosti, jako je tupování barvy, modelování nebo vyšívání. K aktivitě s modelováním krojových součástí jsem navrhla, že by bylo lepší ji realizovat v menších skupinkách, aby bylo možné pružněji reagovat na potřeby každého dítěte, což považuji za cenný podnět pro zefektivnění procesu. Učitelka v tomto ohledu oceňuje pokus, který dětem umožnil smysluplné učení formou zábavy, což je pro mě inspirací pro další zlepšení. Ve vztahu k výšivce a geometrickým tvarům učitelka hodnotí pozitivně přizpůsobení aktivit dětským schopnostem, což jim umožnilo nejen kreativní projev, ale také procvičení jemné motoriky. Celkově obě hodnocení potvrzují, že aktivity byly vhodné pro daný věk.

Volba pedagogické strategie

Z evaluace aktivit vyplývá, že pedagogické strategie byly dobře promyšlené a přizpůsobené potřebám dětí v předškolním věku. V mém hodnocení uvádím, že jsem při aktivitách kladla především důraz na aktivní zapojení dětí, což odpovídá i hodnocení od učitelky, která rovněž zdůrazňuje vhodnost zvolených metod, které odpovídají požadavkům Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Učitelka oceňuje efektivní využití prožitkového učení, skupinové spolupráce a diferenciaci dle věku, což se v aktivitách pozitivně projevilo. Dále také učitelka pozitivně hodnotí práci s jednotlivými skupinami, zejména v souvislosti s výtvarnou činností, kde se děti učily nové dovednosti a zároveň se rozvíjely jejich sociální kompetence. Zhodnocení obou stran ukazuje, že volba organizačních a pedagogických strategií byla správná a efektivní, přičemž obě hodnotíme pozitivně zapojení dětí do výtvarného procesu, podporu jejich kreativity a spolupráce.

Poznámky k sadě aktivit

Z hodnocení aktivit učitelkou vyplývá několik cenných podnětů pro zlepšení a rozšíření stávajících pedagogických přístupů. Učitelka navrhuje začlenit aktivitu s pexesem do motivace na začátku činnosti, což by mohlo zvýšit zájem a pozornost dětí již od počátku, s čímž se také ve své reflexi shodují. Dále zmiňuje, že v aktivitě zaměřené na slovácké ornamenty by bylo pro některé děti vhodné nabídnout větší míru volnosti, například formou volné kresby, což by podpořilo jejich kreativitu a individualitu. Alternativním řešením tohoto návrhu by mohla být poslední aktivita v sadě, při které si děti samy tvořily slovácký ornament dle svého návrhu, jelikož už měly dostatek znalostí na jeho zdárné vytvoření. U aktivit s modelovací hmotou a výšivkou učitelka navrhuje usnadnění manipulace, například úpravou množství materiálu nebo použitím větších jehel. Tyto změny by mohly zlepšit komfort dětí při práci a zjednodušily by tak celý proces, s čímž souhlasím. Učitelka rovněž navrhuje zařadit více variant tance pro děti s odlišnými pohybovými schopnostmi, což by zajistilo inkluzivnější přístup a umožnilo všem dětem se aktivně zapojit. Celkově tyto návrhy umožňují přizpůsobení aktivit individuálním potřebám dětí, zvýšení jejich zapojení a podpoření jejich kreativity a pohybového rozvoje.

4.4 Modifikace aktivit

V této podkapitole popisují modifikaci dvou motivací v sadě aktivit. Jedná se konkrétně o motivaci v aktivitě č. 1 Hodové symboly a aktivitě č. 2 Slovácký ornament. S učitelkou jsme se při hodnocení sady shodly, že by bylo vhodné tuto motivaci rozprostřít do více aktivit. Důvodem této modifikace je to, že na děti bylo při první motivaci zbytečně moc informací, které by se daly rozložit alespoň do dvou dnů. Na základě modifikace motivace jsou zmodifikovány i cíle, prostředky a pomůcky u první uvedené aktivity. Výtvarné činnosti bych v těchto aktivitách ponechala tak, jak byly původně zrealizovány.

Při realizaci motivace v první aktivitě by mohlo také nastat již zmíněné úskalí, kdy by podrobnosti hodové slavnosti znala pouze jedna učitelka. V tomto případě by se motivace u první aktivity dala zmodifikovat tak, že by se témata tří stanovišť rozdělily do motivací aktivit v následujících dnech.

Aktivita č. 1 – Hodové symboly

Cíle v jazyce učitele:

- Představit dětem podobnosti a rozdíly ornamentů

- Podpořit výtvarnou tvořivost dětí

Cíle v jazyce dítěte:

- Zahrát si pexeso s ornamenty
- Vymalovat omalovánky s hodovými symboly

Klíčové kompetence:

Dítě si zahraje pexeso s ornamenty

- **Kompetence k učení:** Dítě se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo
- **Komunikativní kompetence:** Dítě se domlouvá gesty i slovy, rozlišuje některé symboly, rozumí jejich významu i funkci

Dítě si vymaluje omalovánky s hodovými symboly

- **Kompetence k řešení problémů:** Dítě řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje

Pedagogické strategie:

Organizační forma: řízená činnost

Výukové metody: rozhovor, práce s obrazem, samostatná práce dětí, výtvarná činnost

Prostředky a pomůcky: interaktivní tabule, fotografie malovaného domu, fotografie tupeského hrnku, fotografie stárky a stárka, hodové právo, video-ukázka hodového průvodu, pastelky, omalovánky (slovácký malovaný dům, hodové právo, tupeský džbán, beranice), kniha omalovánek

Průběh činnosti:

Motivace

V úvodu aktivity bych se s dětmi posadila na koberec, přičemž bych se ptala dětí na tyto otázky: „Děti, víte, co se bude o víkendu ve vesnici konat za slavnost?“, S: „A co jsou to ty hody? Co si pod nimi představuješ?“. Díky těmto otázkám si v rychlosti zopakujeme informace o hodových slavnostech. Jelikož děti probírají toto téma celý týden, měly by mít už nějaké znalosti ohledně hodových slavností. Následně dětem připravím hru pexeso, které bude obsahovat obrázky hodových ornamentů. Rozdělím děti do tří skupin a každé skupině

dám jedno pexeso. Jakmile by děti hru hrály, chodila bych je do skupinek průběžně kontrolovat, přičemž bych se jich doptávala na tyto otázky: „Viděl jsi už někdy takové zajímavé obrázky?“, „Víš, jak se takovým obrázkům říká?“, „Kde jsi takový ornament viděl?“, „Jaký vidíš rozdíl mezi tímto a tímto ornamentem?“, „Vidíš v ornamentech nějaký obrázek, například zvíře, list, nebo květinu?“, „Jaké barvy má tento ornament?“, „Najdeš v tomto ornamentu kruh, čtverec, obdélník?“, „Byl jsi se někdy podívat na hodový průvod?“, „S kým jsi se byl podívat na hodový průvod?“, „Byl jsi někdy oblečen v kroji?“

Po dokončení pexesa by následovala další činnost, která dětem představí začátek hodového dne, kterou bude hodový průvod. Průvod by byl dětem popsán a jeho význam bude přiblížen skrz video-ukázkou na interaktivní tabuli. Odkaz na video se nachází v příloze 20. Dále by byla s dopomocí fotografií představena hodová chasa, důležitá role stárky a stárka a vynesení práva z malovaného domu (příloha 21). Zdůrazněno by bylo také, že hodové tradice se liší napříč vesnicemi.

Dětem bych řekla, že průvodem hodový den zdaleka nekončí a prozradila bych, že si o jeho dalším průběhu povíme na druhý den, jelikož teď nás čeká výtvarná aktivita.

Aktivita č. 2 – Slovácký ornament

Cíle v jazyce učitele:

- Představit dětem výtvarnou techniku s temperovými barvami
- Podpořit u dětí vzájemnou spolupráci

Cíle v jazyce dítěte:

- Vymalovat ornament určitými barvami
- Spolupracovat na vymalovávání ornamentu

Klíčové kompetence:

Dítě si vymaluje ornament určitými barvami

- **Kompetence k řešení problému:** Dítě řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje

Dítě si spolupracuje na vymalování ornamentu

- **Sociální a personální kompetence:** Dítě spoluvytváří pravidla společného soužití mezi vrstevníky, v kolektivu se dokáže prosadit i podřídít, je schopno respektovat druhé

Pedagogické strategie:

Organizační forma: řízená činnost

Výukové metody: rozhovor, instruktáž, práce s obrazem, výtvarná činnost

Prostředky a pomůcky: interaktivní tabule, fotografie krojů (kroj z Podluží, Kopanic a z Uherskohradištského Dolňácka), chytrý mobilní telefon, fotografie hudebních nástrojů (kontrabas, housle, viola, cimbál, klarinet, flétna, trubka, pozoun, křídlovka), sluchátka, 2x ruličky s obrázky malovaných domů, 2x stuha na svázání ruliček, předkreslené ornamenty tuží na formát A2, předkreslené ornamenty tužkou na formát A2, temperové barvy (žlutá, červená, modrá, zelená), ubrusy, kelímky s vodou, štetce, černá tuž, dřevěné špejle, nůžky, průhledná oboustranná lepicí páska

Průběh činnosti:

Motivace

V úvodu aktivity se s dětmi posadím na koberec, kde si společně zopakujeme informace o hodových slavnostech, které si říkaly s paní učitelkou v dopoledních činnostech. Důležité také bude dětem připomenout, o čem jsme si povídali v minulých odpoledních aktivitách, konkrétně se tedy zaměřím na hodový průvod. Děti se zeptám: „*Děti, včera jsme si povídali o hodech. Co byste mi o nich řekli?*“, „*A co byste mi řekli o hodovém průvodu?*“ Každé z dětí mi sdělí alespoň jednu informaci.

Po připomenutí hodového průvodu plynule navážu na doplnění hodového dne přidáním informací o hodové zábavě a lidovém oděvu. Tyto témata budou dětem představena skrze dvě stanoviště, přičemž v prvním mi bude vypomáhat paní učitelka a ve druhém budu já. Z toho důvodu budou děti rozděleny na dvě poloviny.

První stanoviště bude věnováno hodové zábavě. Dětem bude objasněno, že zábavy se účastní jak krojovaná chasa, tak i ostatní lidé ve slavnostním oděvu, a že zde, stejně jako v průvodu, hraje cimbálová i dechová muzika a tančí se tradiční tance. V tomto centru budou mít děti připraveny pro srovnání vytisknuté fotografie kontrabasu, houslí, cimbálu, klarinetu a flétny, což jsou typické hudební nástroje, které figurují v cimbálové muzice (příloha 13). Na ukázkou připravím také pár žesťových nástrojů pro představení dechové muziky (příloha 22). Děti

budou postupně poznávat jednotlivé nástroje, které budou obohaceny o jejich zvukové nahrávky, které jim budou puštěny do sluchátek. Po zaznění zvuku dítě ukáže na obrázek toho nástroje, které uslyší. Nástroje, které děti nebudou znát, jim paní učitelka ve stručnosti představí.

Druhé stanoviště by bylo věnováno krojům. Nejprve bych dětem přiblížila význam krojované chasy na hodové slavnosti a vysvětlila bych, že kroje se liší dle vesnic a regionů. Pro zajímavost bych dětem mohla prozradit, že náš region, ve kterém bydlíme, se nazývá slovácký region. Na fotografiích představím jednotlivé části slováckého kroje (mužského, ženského i dětského – příloha 23) a pro srovnání budu mít připraveny obrázky krojů z jiných vesnic (kroj z Kunovic, Vlčnova, Starého Města a Buchlovic – příloha 18), na kterých budou děti hledat odlišnosti. Děti se také zeptám, na jaké části těla se nachází jednotlivé krojové součásti, který kroj se jim nejvíce líbí a z jakého důvodu.

Ještě před zahájením činností u stanovišť dětem skryji ve třídě dvě ruličky. Po dokončení činností u stanovišť dětem prozradím, že jsem po cestě k nim do mateřské školy potkala stárku a stárka, kteří již připravují jejich vesnici na hodovou slavnost. Dodám také, že mi při tomto setkání prozradili, že pro děti nachystali ve školce malé překvapení, ale musí si jej ve třídě najít.

Děti vyzvu k hledání, a po nalezení ruliček se přesuneme zpět na koberec, kde nálezci ruličky rozbálí. Ruličky budou skrývat obrázky domů zdobené slováckým ornamentem (příloha 11). Na jedné ze dvou ruliček bude vyobrazena fotografie domu, který pochází z obce, ve které mateřská škola sídlí. Druhá fotografie malovaného slováckého domu bude z jiné vesnice. Fotografie obou malovaných domů zobrazím ve větším formátu na interaktivní tabuli, přičemž budu dětem povídat: „*Tyto ornamenty na domy dříve kreslily paní, kterým se říkalo maléřečky a každá měla svou speciální techniku kreslení. Tyto maléřečky kreslily dříve, ale i dnes, ornamenty na domy hlavně proto, že se to lidem líbilo ale i proto, že takový malovaný dům si mohli dovolit pouze lidé, kteří měli moc peněz. Lidé si těmito ornamenty zdobili nejen své domy, ale i jiné věci, jako například skříně na oblečení, dále i hudební nástroje, třeba housle, kde se ornamenty na dřeva bud' malovaly, nebo se do nich vyrývaly. Potom můžeme vidět takový ornament i na kuchyňském nádobí, jako třeba na hrnku nebo i na kroji, třeba na beranici, kterou jste si včera vymalovávali.*“

Jakmile si všechny děti malované domy prohlédnou, prozradím jim, že si dnes takovým ornamentem taky vyzdobíme naši mateřskou školu, aby byla připravena na víkendovou hodovou slavnost. Tím se přesuneme k výtvarné aktivitě.

5 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Jak již zmiňuji v teoretické části, lidová kultura, se všemi svými prvky zařazena do vzdělávacích činností, napomáhá utvářet osobnost dětí předškolního věku. Formuje jejich představivost, vytváří zálibu k lidovým tradicím a rozšiřuje také jejich slovní zásobu (např. prostřednictvím pohádek). Iniciuje růst tvořivosti, formuje kritické myšlení, zlepšuje dovednosti a schopnosti dětí (Ergashevich, 2021).

Na základě tohoto tvrzení považuji za důležité začlenit do mateřské školy aktivity spojené s lidovou kulturou a jejími symboly. Díky nim mají děti možnost pochopit společenský život a propojení s komunitou napříč generacemi. Tato práce nabízí sadu výtvarných aktivit, které děti seznamují s prvky hodových slavností prostřednictvím jejich symbolů.

V návaznosti na evaluaci uvádím doporučení pro praxi mateřských škol, které vychází z mé sebereflexe, z reflexe učitelky z mateřské školy a z reflexe etnografky.

Sada aktivit může být s drobnými změnami využita napříč celým slováckým regionem. Pokud učitelé přizpůsobí jednotlivé aktivity podle svých znalostí, zvyků daného regionu a zkušenostmi s nimi, věřím, že tato práce může sloužit jako inspirace nejen pro učitele mateřských škol.

Symbolika hodů je ideálním tématem pro rozvoj vizuální gramotnosti. Děti se učí pracovat například s barvami, tvary i symetričností. Výtvarné činnosti s folklorní tematikou je proto vhodné využívat systematicky, nejen jako jednorázovou činnost. Aktivity v sadě jsou navrženy pro děti ve věku od 4 do 6 let, přičemž by učitel měl v průběhu realizace upravovat jednotlivé části aktivit podle individuálních schopností dětí a specifických potřeb konkrétní třídy.

Před zahájením realizace doporučuji stanovit jasné cíle a didaktické strategie, které zajistí hladký průběh celé aktivity. Před zahájením také doporučuji věnovat dostatek času přípravě materiálů. Důležitým faktorem je také alespoň drobná znalost místních tradic a reálných hodových symbolů, které mohou posílit smyslové vnímání.

Dále také doporučuji klást důraz na motivaci dětí ještě před samotnou výtvarnou činností. Nejvíce se mi osvědčila motivace ve formě zážitku (příchodu v kroji), který děti emocionálně naladil a vtáhl do tématu. Přínosné by také bylo, kdyby učitel dětem před motivací povyprávěl nějaký hodový příběh, nebo pustil krátkou nahrávku s lidovou hudbou.

Silná motivace napomáhá větší pozornosti během činnosti a vede k tomu, že si děti lépe zapamatují symboly, názvy i významy, které jsou s daným tématem spojeny. Doporučuji také zařadit reflexi po skončení výtvarné aktivity, kdy děti dostanou prostor sdílet, co vytvořily a co se jim dařilo. Závěrečná reflexe jim především pomůže zopakovat nově nabitě informace a prohloubí zážitek spojený s daným tématem.

Na realizaci této sady doporučuji vyčlenit dva týdny. Ideálně by první dvě aktivity měly probíhat ve čtvrtek a pátek před hodovou slavností, která se koná v obci, kde se mateřská škola nachází. Poté by měly pokračovat čtyři dny po víkendu hodových slavností. Tento časový rámec umožní učitelům sledovat, zda po víkendu děti projevují větší zájem o téma a zda budou přispívat vlastními zkušenostmi a poznatky ze slavnosti do následných rozhovorů. Učitel však musí brát v úvahu, že každá třída má specifické potřeby, což může ovlivnit časový plán. Některé děti potřebují více času na výtvarnou činnost, zatímco jiné ji mohou dokončit rychleji.

Z evaluace vyplývá, že děti lépe reagovaly na činnosti, které byly postupně gradované, tedy šly od jednodušších (omalovánky) po náročnější (vyšívání, sestavování vlastního ornamentu). Dle mého názoru si strukturu jednotlivých aktivit mohou učitelé v mateřské škole zpřeházet dle svých potřeb, ovšem doporučuji zanechat první a poslední aktivitu tak, jak uvádím v této práci.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce pojednávala o možnosti integrace hodových symbolů do výtvarných činností v prostředí mateřské školy. Cílem práce bylo ukázat, že lidová tradice Slovácka, konkrétně její vizuální prvky, může sloužit jako vhodný prostředek pro rozvoj výtvarného vyjádření i estetického citění dětí předškolního věku.

V teoretické části práce jsem představila vybrané hodové symboly, jejich význam a roli ve vizuálním vnímání dětí. Dále jsem popsala význam výtvarných činností v předškolním vzdělávání, přičemž jsem kladla důraz na jejich zakotvení v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání a na konkrétní výtvarné techniky použité v praxi. Praktická část byla realizována v mateřské škole v okrese Uherské Hradiště, kde jsem ověřila sadu šesti výtvarných aktivit, které byly tematicky spojeny s hodovou symbolikou. Cílem této sady bylo nejen rozvíjet tvořivost a manuální zručnost dětí, ale také podpořit jejich vztah k místní lidové kultuře a posílit regionální identitu. Děti si prostřednictvím těchto aktivit osvojovaly nové výtvarné techniky, seznamovaly se s významem barev a symbolů v kontextu tradiční kultury.

Součástí práce byla rovněž evaluace sady aktivit, která proběhla formou mé vlastní reflexe, zpětné vazby od učitelky mateřské školy a odborného pohledu etnografky. Na základě těchto reflexí jsem zpracovala komparaci a navrhla jsem také modifikaci motivace u dvou aktivit. Celou práci zakončuji poslední kapitolou, ve které popisuji doporučení pro praxe mateřských škol.

Výsledky práce ukázaly, že začlenění prvků lidové kultury do výtvarných činností je přínosné nejen z hlediska rozvoje výtvarných dovedností, ale i z pohledu celkového osobnostního a kulturního rozvoje dětí. Zpracovaná sada aktivit může inspirovat učitele i jiné pedagogy, kteří mají zájem o propojení tradice s tvořivým vzděláváním.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Bittnerová, D. (2011). Kultura dětí a dětský folklor. In P. Janeček (ed.), *Folklor atomového věku: kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti* (s. 13-37). Národní muzeum a Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy.
- Brouček, S., & Jeřábek, R. (Eds.). (2007). *Lidová kultura: Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska, věcná část O-P*. Mladá fronta.
- Brouček, S., & Jeřábek, R. (Eds.). (2007). *Lidová kultura: Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska, věcná část A-N*. Mladá fronta.
- Cejpková, D. (2015). *Kreativní malování s dětmi*. Grada.
- Davidov, R. (2001). *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Portál.
- Ergashevich, A. (2021, 28. března). Folklore and it's role in the development of preschool children. *European Scholar Journal*, 2(3), 164-165. <https://tinyurl.com/2fspmbbr>
- Ficová, L. T. (2020). *Hry na rozvoj dílčích funkcí u dětí*. Grada.
- Frolec, I. (2010). *Na paletě krojů*. Nadace Děti-kultura-sport.
- Fulková, M. (2002). Když se řekne...vizuální gramotnost. *Výtvarná výchova: časopis pro výtvarnou a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní*, 42(4), 12-14.
- Hazuková, H., & Šamšula, P. (2005). *Didaktika výtvarné výchovy*. Pedagogická fakulta UK.
- Hazuková, H. (2012). *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Hazuková, H. (2022). *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání* (2nd ed.). Raabe.
- Jančář, J., Altman, K., Jeřábek, R., Jeřábková, A., Krist, J., Křížová, A., Ludvíková, M., Matuszková, J., Navrátilová, A., Pospíšilová, J., Pintířová, D., Šrámková, M., Toncrová, M., Toncrová, D., Uhlíková, L., Válka, M., & Večeřková, E. (2000). *Lidová kultura na Moravě*. Ústav lidové kultury, Muzejní a vlastivědná společnost.
- Kast, V. (2000). *Dynamika symbolů: základy jungovské psychoterapie*. Portál.
- Kohl, M. (2009). *Preschool art: it's the process, not the product!*. Gryphon house.
- Komenský, J. A. (1992). *Informatorium školy mateřské*. Kalich.

- Kurowska, B., & Łapot-Dzierwa, K. (2022). Edukacja plastyczna w przedszkolu w percepcji przyszłych nauczycieli. *Lubelski rocznik pedagogiczny*, 41(1), 189-205. <http://dx.doi.org/10.17951/lrp.2022.41.1.189-205>
- Kraus, J., Červená, V., Holubová, V., Churavý, M., Klímová, J., Mejstřík, V. (2007). *Nový akademický slovník cizích slov*. Academia.
- Křížová, Ž. (2021). *Výtvarné náměty a techniky v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Lietavcová, M., Dvořáková, H., Kukačková, M., Nádvorníková, H., & Svobodová, E. (2015). *Rozvíjíme dovednosti hrubé a jemné motoriky dětí*. Raabe.
- Mazur, J. (2017). *Kde se vzaly symboly: Stručná historie matematického zápisu od starověku k dnešku*. Universum (CZ).
- Motlová, M. (2016). *Průvodce lidovou kulturou*. Knižní klub.
- Nádvorníková, H. (2022). *Kognitivní činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Niederle, L., Chotek, K., Boháč, A., Folprecht, J., & Húsek, J. (1922). *Moravské Slovensko* (2nd ed.). Nakladatelství Musea Československého.
- Plevová, I., & Pugnerová, M. (2011). *Dětský výtvarný projev*. Grada.
- Provodovská, V. (2017). *Řemeslo jak vyšité*. Muzeum Jana Amose Komenského (Uherský Brod).
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2021). <https://www.msmt.cz/file/56051/>
- Spousta, V. (2001). Proč rozvíjet vizuální gramotnost? *Pedagogická orientace*, 11(3), 86-93.
- Šupšáková, B. (2004). *Vizuálna kultúra a umenie v škole: nové myšlienky a prístupy*. Digit.
- Šupšáková, B. (2015). *Vizuálna gramotnosť*. Tribun EU.
- Tarcalová, L. (2013). *Kroj na Uherskohradištsku*. Klub kultury v Uherském Hradišti.
- Uždil, J., & Šašínková, E. (1980). *Výtvarná výchova v předškolním věku*. Státní pedagogické nakladatelství.
- Valachová, D. (2014). *Výtvarná tvorba dětí v mateřské škole*. INFRA.
- Vilémek, V., Káčer, J., Navrátilová, A., Blažek, J., Vojancová, I., Varchol, J., Varcholová, N., Směříčková, G., Samohýlová, A., Petráková, B., Hanáková, P., Kalinová, A., Tarcalová,

L., Šimečková, M., & Raclavská, J. (2023). *Barva v lidové kultuře*. Slovácké muzeum v Uherském Hradišti.

Vondrová, P. (2001). *Výtvarné techniky pro děti: hry a výtvarné činnosti pro děti ve věku od 4 do 9 let*. Portál.

Vondrová, P. (2005). Pojetí výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. *Metodický portál: Články*, (238).
<https://clanky.rvp.cz/clanek/238/POJETI-VYTVARNE-VYCHOVY-V-RAMCOVEM-VZDELAVACIM-PROGRAMU-PRO-PREDSKOLNI-VZDELAVANI.html>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 <i>Vymalovávání slováckých omalovánek</i>	32
Obrázek 2 <i>Slovácké omalovánky</i>	32
Obrázek 3 <i>Obtahování tuší</i>	36
Obrázek 4 <i>Malba temperovými barvami</i>	36
Obrázek 5 <i>Výzdoba nad vchodem MŠ</i>	37
Obrázek 6 <i>Výzdoba nad dveřmi MŠ</i>	37
Obrázek 7 <i>Obtisknutí slováckého ornamentu</i>	41
Obrázek 8 <i>Šablony slováckého ornamentu</i>	41
Obrázek 9 <i>Tupeská keramika</i>	41
Obrázek 10 <i>Míchání těsta</i>	44
Obrázek 11 <i>Tvorba krojových součástek</i>	44
Obrázek 12 <i>Bota a opasek</i>	44
Obrázek 13 <i>Vyšívání dětmi</i>	47
Obrázek 14 <i>Křížkový steh</i>	48
Obrázek 15 <i>Geometrické tvary</i>	51
Obrázek 16 <i>Tvorba vlastního ornamentu</i>	51
Obrázek 17 <i>Můj vlastní ornament</i>	51
Obrázek 18 <i>Přenos geometrických tvarů na ornament</i>	52
Obrázek 19 <i>Přenos geometrických tvarů na ornament</i>	52

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Popisek tabulky	17
---------------------------------	----

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Aj. A jiné

Např. Například

RVP PV Rámcová vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha P I: informovaný souhlas pro učitelky a ředitelku mateřské školy
- Příloha P 2: informovaný souhlas pro zákonného zástupce
- Příloha P 3: reflexe k aktivitě 1. Hodové symboly
- Příloha P 4: reflexe k aktivitě 2. Slovácký ornament
- Příloha P 5: reflexe k aktivitě 3. Tupeská keramika
- Příloha P 6: reflexe k aktivitě 4. Krojové součásti
- Příloha P 7: reflexe k aktivitě 5. Vyšívání ornament
- Příloha P 8: reflexe k aktivitě 6. Můj vlastní ornament
- Příloha P 9: motivace k aktivitě 1.
- Příloha P 10: slovácké omalovánky
- Příloha P 11: obrázky domů zdobené slováckým ornamentem
- Příloha P 12: píseň Haj, husičky, haj
- Příloha P 13: hudební nástroje cimbálové muziky
- Příloha P 14: šablona na tupeský hrnek
- Příloha P 15: pohádka s hodovou tematikou
- Příloha P 16: krojové boty a opasek
- Příloha P 17: recept a popis zpracování modelovací hmoty
- Příloha P 18: krojové páry
- Příloha P 19: tanec na píseň Haj, husičky, haj
- Příloha P 20: video hodového průvodu
- Příloha P 21: fotografie hodového průvodu
- Příloha P 22: hudební nástroje dechové muziky
- Příloha P 23: mužský, ženský a dětský kroj

PŘÍLOHA P I: INFORMOVANÝ SOUHLAS PRO UČITELKY A ŘEDITELKU MATEŘSKÉ ŠKOLY

Informovaný souhlas

Název výzkumného projektu:

Využití hodových symbolů ve výtvarných činnostech v mateřské škole na Slovácku

Informace o výzkumu:

Studentka závěrečného ročníku programu Učitelství pro mateřské školy ověřuje praktickou část své bakalářské práce v mateřské škole v Kudlovicích ve třídě Berušky. Jejím cílem je přiblížit dětem symboly vázané na hodové tradice na Slovácku pomocí společných výtvarných aktivit.

Prohlášení

Já níže podepsaný/-á potvrzuji, že

- a) byl(a) jsem informován(a) o realizaci a cíli výzkumného projektu a souhlasím s ním
- b) byl(a) jsem informován(a) o pořízení fotografií v prostorách mateřské školy a jejich využitím pro účely bakalářské práce
- c) souhlasím s uveřejněním názvu mateřské školy v bakalářské práci

Jméno a příjmení:

Dne:

Podpis:

PŘÍLOHA P 2: INFORMOVANÝ SOUHLAS PRO ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE

Informovaný souhlas

Název výzkumného projektu:

Využití hodových symbolů ve výtvarných činnostech v mateřské škole na Slovácku

Informace o výzkumu:

Studentka závěrečného ročníku programu Učitelství pro mateřské školy ověřuje praktickou část své bakalářské práce v mateřské škole v Kudlovicích ve třídě Berušky. Jejím cílem je přiblížit dětem symboly vázány na hodové tradice na Slovácku pomocí společných výtvarných aktivit. Aktivita budou probíhat během pracovních dnů v měsíci listopad v rámci běžného pobytu dětí v mateřské škole.

Prohlášení

Já níže podepsaný/-á potvrzuji, že

- a) souhlasím s účastí svého dítěte na aktivitách spojených s ověřením praktické části bakalářské práce
- b) byl(a) jsem informován(a) o realizaci a cíli výzkumného projektu
- c) dobrovolně souhlasím s pořízením fotografií během aktivit a jejich využitím pro účely bakalářské práce

Jméno a příjmení:

Dne:

Podpis:

PŘÍLOHA P 3: REFLEXE K AKTIVITĚ 1. HODOVÉ SYMBOLY

Tuto aktivitu hodnotím spíše negativně a pro příští zpracování ji určitě modifikuji. Hlavním záměrem této aktivity bylo především přiblížení hodových aspektů dětem, které toto téma tolik neznají. Také bylo důležité dětem vysvětlit, že hody nejsou o kolotočích a cukrové vatě. Jednalo se o první aktivitu v celé sadě, proto bylo dle mého názoru důležité dětem představit všechny důležité symboly a skutečnosti, které se s hodovou slavností pojí. Vhodné se mi také zdálo představit dětem hodový den během jedné aktivity, aby děti pochopily komplexnost tak významného dne. Jelikož se jednalo o nejjednodušší a nejrychlejší výtvarnou aktivitu z celé sady, bylo více prostoru pro diskusi a pro nové informace k tématu, což zapříčinilo chvílemi až nadbytečné zahlcení informacemi. U dětí se ovšem zdálo, že je hodové téma zajímavé, takže se snažily, až na pár jedinců, dávat pozor a přispívaly svými zážitky do rozhovoru. I tak bych pro příští realizaci této aktivity informace rozložila do více dnů, aby se děti dozvíдалy informace průběžně. Tuto taktiku jsem zvolila také z toho důvodu, že jsem chtěla, aby děti během této motivace nabývaly co nejvíce informací, které následně mohly názorně vidět na víkendové hodové slavnosti, čímž by si teorii propojili s praktickými ukázkami. Také bych pro příště zařadila hru s pexesem do úvodní motivace, aby měly všechny děti možnost se dozvědět více o slováckých symbolech.

PŘÍLOHA P 4: REFLEXE K AKTIVITĚ 2. SLOVÁCKÝ ORNAMENT

Tato aktivita se mi realizovala dobře a hodnotím ji pozitivně. Díky paní učitelce, která si vzala na starost chlapce, který vyrušoval ostatní děti jsem já mohla se třídou nerušeně pracovat. Děti při aktivitě dávaly pozor a jevily zájem o probírané téma. Předpokládám, že jejich zájem zvýšilo zjištění, že stárek se stárkou schovaly ve třídy ruličky s fotografiemi, na které se nacházel malovaný dům z obce, kde děti bydlí. V tu chvíli mi děti začaly vysvětlovat, že si do ulice, kde se dům nachází chodívají často hrát se staršími sourozenci, nebo tudy chodí s rodiči na procházky. Myslím si, že jejich zájem podnítilo také to, že se již zítřejší den bude v obci konat hodová slavnost. Díky závěrečné reflexi se mi situace jevila tak, že práce ve dvojici většině dětem nedělala problém, proto hodnotím pozitivně začlenění rozvoje formativních stránek osobnosti, jako je spolupráce a tvořivost.

PŘÍLOHA P 5: REFLEXE K AKTIVITĚ 3. TUPEŠKÁ KERAMIKA

Tato aktivita pro mě byla náročná, jelikož se mi zdálo, že děti o ni nejevily takový zájem, jako tomu bylo v předešlých aktivitách. Děti totiž hodové slavnosti v mateřské škole probírají již druhý týden, takže předpokládám, že se jejich zájem o téma snižuje. Hody probírají s paní učitelkou v řízené dopolední činnosti a poté ještě se mnou, v odpoledních aktivitách. Při motivaci aktivity jsem dětem pustila do reproduktoru píseň, z čehož si děti vyvodily, že jdeme stavět překážkovou dráhu. Netuším, co je k této myšlence přivedlo, ovšem po dobu celého výstupu se děti na překážkovou dráhu neustále odkazovaly, a to narušovalo průběh celého výstupu. Tuto situaci u dětí mohlo způsobit také to, že byl zrovna pondělní den a děti byly z víkendu odpočaté a potřebovaly svou energii vydat ven. Pár dívek se mi ovšem povedlo díky úvodní písni namotivovat na dané téma, takže nebyla ovlivněna úplně celá třída. Pro příště bych ovšem vynechala část s rozpoznáváním hudebních nástrojů z nahrávky písně, jelikož byla tato aktivita pro děti náročná. I přes tuto skutečnost jsem měla dle mého názoru vhodně připravenou.

PŘÍLOHA P 6: REFLEXE K AKTIVITĚ 4. KROJOVÉ SOUČÁSTI

Aktivita se dle mého názoru vydařila. Děti podle jejich slov s plastelínou v mateřské škole moc nepracují, ani si ji nezkoušely samy vytvořit. Tuto skutečnost potvrdila také paní učitelka a také dodala, že mi povedla naplnit organizace dětí během činnosti. Děti tedy s radostí zvládly zrealizovat vše, co jsem si pro ně připravila. Při aktivitě jsem dětem nechávala dostatek volného času pro realizaci jejich výrobku, ale také jsem je kontrolovala, aby činnost prováděly správně podle postupu. Vypadalo to, že aktivita děti zaujala, jelikož chtěly sepsat recept na modelovací hmotu pro rodiče, aby si ji mohli doma vyrobit. Pro příští realizaci bylo vhodné zajistit správné nástroje při práci s hmotou, jako jsou například špachtle, kovové škrabky aj.

PŘÍLOHA P 7: REFLEXE K AKTIVITĚ 5. VYŠÍVANÝ ORANMENT

Celkově hodnotím výstup pozitivně. V začátku se mi povedlo děti namotivovat díky příchodu v kroji. Během hlavní části děti postupovaly tak, jak jsme si řekli a spolupracovaly se mnou i s ostatními. Stanovené pedagogické strategie mi k tomuto výstupu přišly vhodné a pedagogické cíle se mi dle mého povedlo naplnit. Navíc se také zdálo, že děti dnes jevily mnohem větší zájem o téma, než tomu bylo v předešlém týdnu. Nejspíše to bylo kvůli tomu, že se o víkendu konaly hodové slavnosti. Děti v průběhu aktivity vzpomínaly, že si na hodové slavnosti všimly takového vyšívání.

PŘÍLOHA Č 8: REFLEXE K AKTIVITĚ 6. MŮJ VLASTNÍ ORNAMENT

Aktivitu hodnotím pozitivně. Zdálo se, že jsem děti vhodně namotivovala díky tomu, že jsem jim před zahájením aktivity sdělila, že se jedná o naši poslední společnou aktivitu. Děti byly tak po celou dobu činnosti aktivní, protože si podle jejich slov mysleli, že za splnění aktivity dostanou sladkou odměnu. Dětem se ale také líbily připravené aktivity, projevovaly nadšení a aktivity dotahovaly do konce. Stanovené cíle se mi dle mého názoru podařilo naplnit a výukové metody se mi osvědčily. Původně jsem měla ovšem obavy, zda se budou geometrické tvary z kartonu dětem dobře obtahovat, ale nakonec jsem byla s vybranou technikou spokojena. I tak bych pro příští realizaci zkusila slepit dva kusy kartonu k sobě, aby byly geometrické tvary vyšší a dětem se lépe obtahovaly. Nevýhodou bylo, že byly děti po taneční části lehce rozvířené, proto mi chvíli trvalo je uklidnit, abychom mohli přejít na výtvarnou aktivitu.

PŘÍLOHA P 9: MOTIVACE K AKTIVITĚ 1.

Před zahájením celé činnosti jsem si s pár dětmi, které jevíly zájem v průběhu volné hry, zahrála pexeso s hodovými ornamenty. Přitom jsem se doptávala na tyto otázky: „*Viděl jsi už někdy takové zajímavé obrázky?*“, „*Víš, jak se takovým obrázkům říká?*“, „*Kde jsi takový ornament viděl?*“, „*Jaký vidíš rozdíl mezi tímto a tímto ornamentem?*“, „*Vidíš v ornamentech nějaký obrázek, například zvíře, list, nebo květinu?*“, „*Jaké barvy má tento ornament?*“, „*Najdeš v tomto ornamentu kruh, čtverec, obdélník?*“, „*Byl jsi se někdy podívat na hodový průvod?*“, „*S kým jsi se byl podívat na hodový průvod?*“, „*Byl jste někdy oblečen v kroji?*“

Po dokončení pexesa jsem zahájila motivaci. V úvodu aktivity jsem se s dětmi posadila na koberec, přičemž jsem se zeptala: „*Děti, víte, co se bude o víkendu ve vesnici konat za slavnost?*“, D: „*Budou se konat hody!*“, S: „*A co jsou to ty hody? Co si pod nimi představujete?*“, D: „*Já si pamatuji, že na hody chodí lidé v kroji.*“, „*Já si pamatuji, že na hody dojde babička s dědou na oběd.*“, „*Já na hody chodím v kroji a vím, že tam hraje hudba a tancuje se.*“, „*Já si představuji kolotoče a cukrovou vatou.*“ Takto jsme si společně zopakovali informace o hodových slavnostech a přidali jsme si k tomu také informace z dopoledních činností. Jelikož děti probírají toto téma celý týden, měly už nějaké znalosti ohledně hodových slavností. Ty děti, které se již někdy v minulosti těchto slavností účastnily, mi začaly vyprávět zážitky, které si pamatovaly. Nejčastěji však vzpomínaly situace pojící se s kolotoči, se stánky s hračkami nebo s cukrovou vatou. Bylo tak zřejmé, že ne zcela chápou význam této tradice a neznají tak všechny symboly spojené s hodovou slavností.

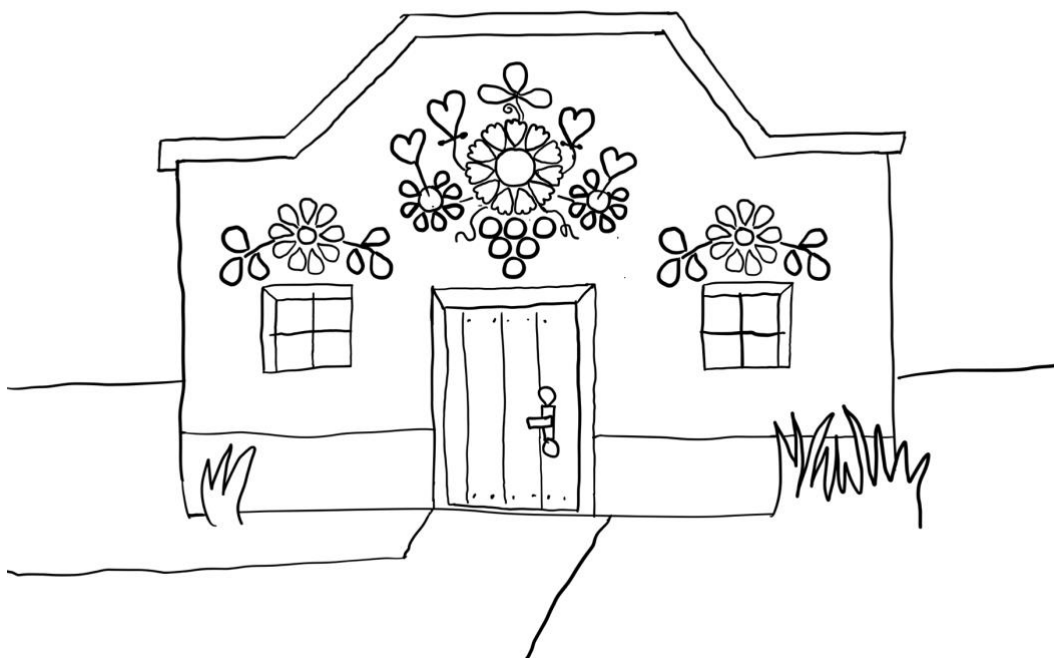
Pro děti jsem si tak nachystala aktivitu, na kterou jsem si připravila tři stanoviště s různými činnostmi, ve kterých mi pomáhaly ostatní učitelky. Děti jsem rozdělila do tří skupin, které se u jednotlivých stanovišť střídaly.

První stanoviště bylo ve třídě odděleno posuvnými dveřmi a bylo zaměřeno na hodový průvod. Dětem byl ve stručnosti tento průvod popsán a jeho význam byl přiblížen pomocí video-ukázky na interaktivní tabuli. Odkaz na video se nachází v příloze 20. Dále byla s dopomocí fotografií představena hodová chasa, důležitá role stárky a stárka a vynesení práva z malovaného domu (příloha 21). Zdůrazněno bylo také, že hodové tradice se liší napříč vesnicemi.

Druhé stanoviště bylo věnováno hodové zábavě. Dětem bylo objasněno, že zábavy se účastní jak krojovaná chasa, tak i ostatní lidé ve slavnostním oděvu, a že zde, stejně jako v průvodu, hraje cimbálová i dechová muzika a tančí se tradiční tance. V tomto centru měly děti připraveny pro srovnání vytisknuté fotografie kontrabasů, houslí, cimbálu, klarinetu a flétny, což jsou typické hudební nástroje, které figurují v cimbálové muzice (příloha 13). Na ukázkou jsem připravila také pár žesťových nástrojů pro představení dechové muziky (příloha 22). Děti postupně poznávaly jednotlivé nástroje, které byly obohaceny o jejich zvukové nahrávky, které jim byly puštěny do sluchátek. Po zaznění zvuku dítě ukázalo na obrázek toho nástroje, které slyšelo. Nástroje, které neznaly, jim paní učitelka ve stručnosti představila.

Třetí stanoviště bylo věnováno krojům. Nejprve jsem dětem přiblížila význam krojované chasy na hodové slavnosti a vysvětlila jsem, že kroje se liší dle vesnic a regionů. Pro zajímavost jsem dětem prozradila, že náš region, ve kterém bydlíme, se nazývá slovácký region. Na fotografiích jsem představila jednotlivé části slováckého kroje (mužského, ženského i dětského příloha 23) a pro srovnání jsem připravila obrázky krojů z jiných vesnic (kroj z Kunovic, Vlčnova, Starého Města a Buchlovic – příloha 18), na kterých děti hledaly odlišnosti. Děti jsem se také ptala, na jaké části těla se nachází jednotlivé krojové součásti, který kroj se jim nejvíce líbí a z jakého důvodu.

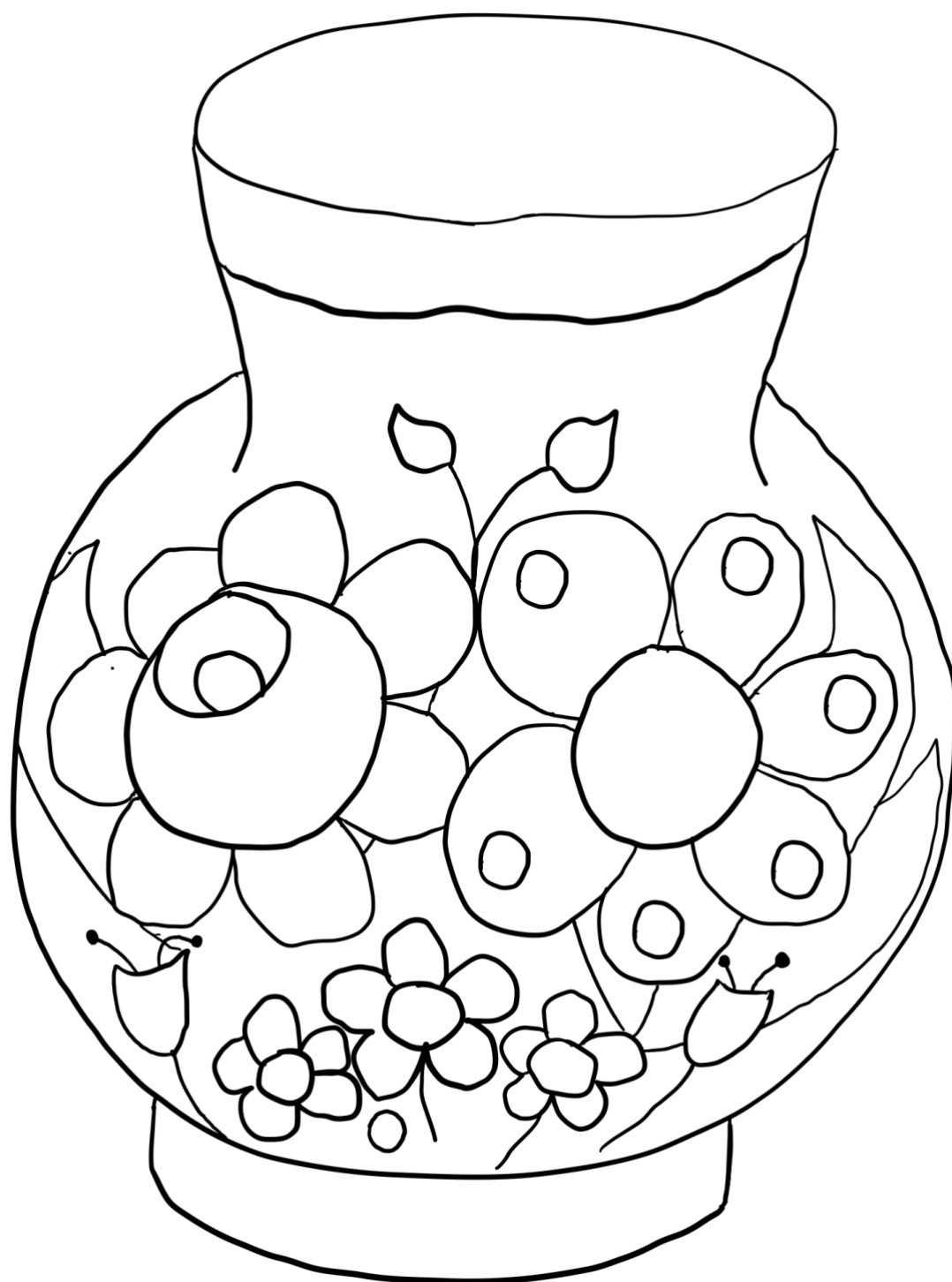
PŘÍLOHA P 10: SLOVÁCKÉ OMALOVÁNKY

(zdroj: vlastní)

(zdroj: vlastní)

(zdroj: vlastní)

(zdroj: vlastní)

PŘÍLOHA P 11: OBRÁZKY DOMŮ ZDOBENÉ SLOVÁCKÝM ORNAMENTEM

Obrázek domu se slováckým ornamentem

(zdroj: Tour de ornament – vycházky za moravskou tradicí malovaného ornamentu – 2. díl: Vycházky za moravskou tradicí malovaného ornamentu – 2. díl. (2022, November 29). Stavba-profi.cz. Retrieved April 14, 2025, from <https://www.stavba-profi.cz/2022/11/29/tour-de-ornament-vychazky-za-moravskou-tradici-malovaneho-ornamentu-2-dil/>)

Slovácký malovaný dům z okresu Uherské Hradiště

(zdroj: Paličková, L. (2018, February 2). *Kudlovice, sklepy*. Retrieved April 14, 2025, from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kudlovice,_sklepy_%2807%29.jpg)

PŘÍLOHA P 12: PÍSEŇ HAJ, HUSIČKY, HAJ

(zdroj: Folklorní akademie. *Haj, husičky, haj*. Retrieved April 14, 2025, from <https://www.folklorni-akademie.cz/pisnicka/haj-husicky-haj-helena-stastna-2008>)

Text písně

|: Haj, husičky, haj,
přes zelený háj, :|
haj, husičky popelavé,
máte všechny pérka plavé,
haj, husičky, haj,
přes zelený háj.

|: Haj, husičky, haj,
pod zelený háj, :|
jak sa husky nazobaly,
na trávku si posedaly,
haj, husičky, haj,
pod zelený háj.

PŘÍLOHA P 13: HUDEBNÍ NÁSTROJE CIMBÁLOVÉ MUZIKY

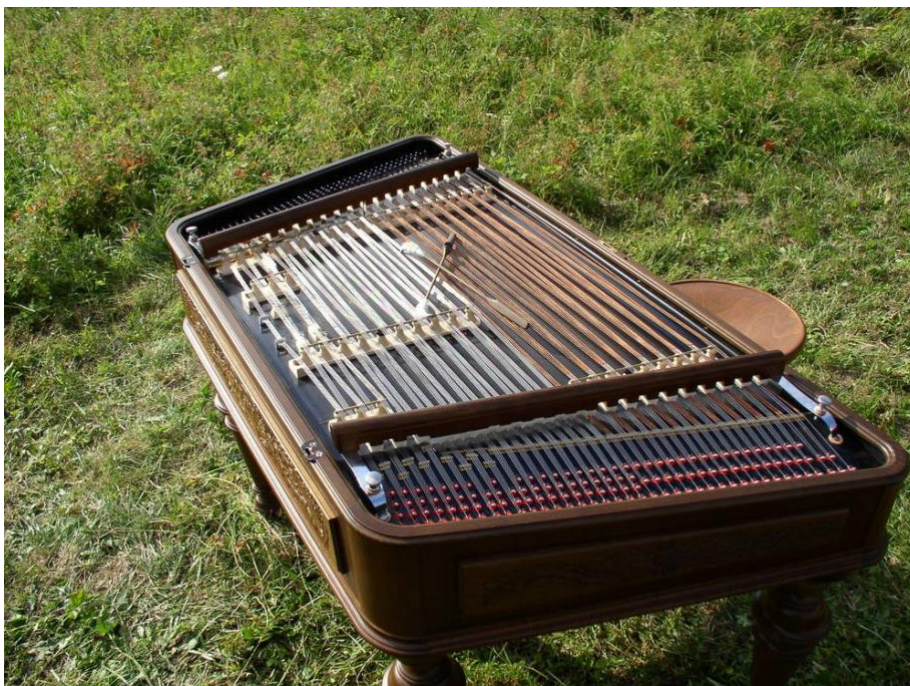
Housle

(zdroj: Frinck51, F. 51. (2006, June 28). *Old violin*. Retrieved April 14, 2025, from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Old_violin.jpg)

Konstrabas

(zdroj: Gaya, D. (2003, December 17). *Bass and a bow*. Retrieved April 14, 2025, from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:AGK_bass1_full.jpg)

Cimbál

(zdroj: Kovaříková, K. (2014, April 14). *Cimbál v proudu času III*. Retrieved April 14, 2025, from <https://hudba.proglas.cz/folklor/folklorni-okenko/cimbal-v-proudu-casu-iii/>)

Zobcová flétna

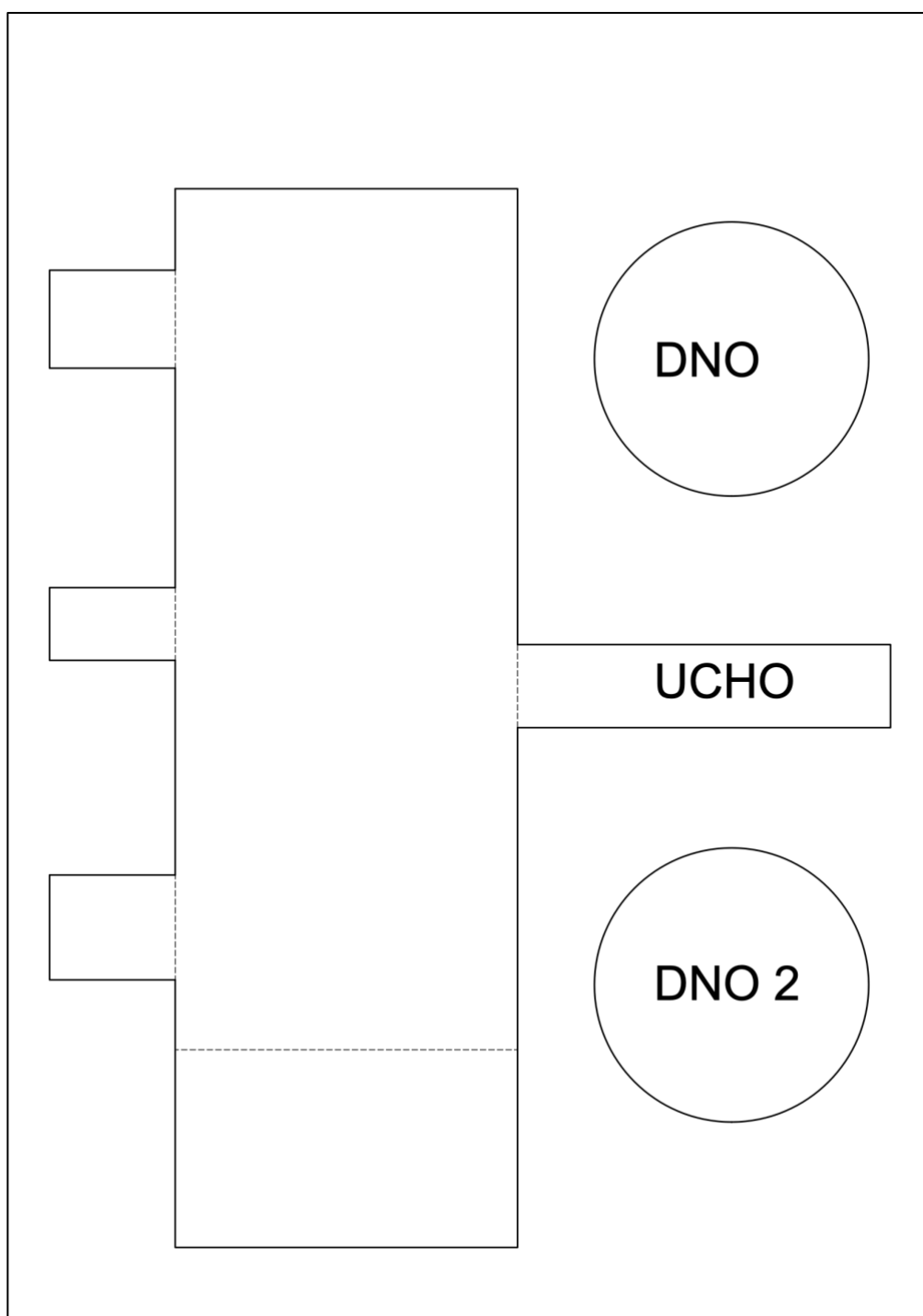
(zdroj: Intisol. (2005, November 5). *Recorder*. Retrieved April 14, 2025, from <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Recorder.JPG>)

Klarinet

(zdroj: Gisbert, K. (2023, October 14). *Buffet Crampon "Prestige" bass clarinet in A*. Retrieved April 14, 2025, from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:BC_bassetcl_Prestige.jpg)

PŘÍLOHA P 14: ŠABLONA NA TUPESKÝ HRNEK

(zdroj: vlastní)

PŘÍLOHA P 15: POHÁDKA S HODOVOU TÉMATIKOU

V malé vesničce v srdci Slovácka žil šohaj jménem jménem

Jiřík. Byl to šikovný a veselý kluk, který rád chodil v

Když už byl Jiřík dospělý a ve vesnici nastalo období hodů,

lidé si jej zvolili za svého stárka. Stárek je na hodech

nejdůležitější člověk, musí vše zařídit a vést celou chasu.

Jiřík se i přes všechny povinnosti na hody moc těšil, oblékl

si přichystaný

a pomohl doma rodičům přichystat hostin

Na stárkování ale nebyl Jiřík sám, jelikož se jeho stárkou

stala děvčice Anička. Stárek si přišel v hodový den pro svou

stárku do

, která pro něj přichystala

krásně nazdobené

Poté společně vedli celou chasu vesnicí pro hodové

povolení k panu starostovi, aby se všichni lidé z

vesnice mohli večer pobavit na zábavě. Všude to

vonělo , a z každého koutu vesnice

lidé slyšeli jim známé melodie hrané na .

Pan starosta stárkům pověsil na hodové

povolení, a tak mohla celá chasa i s místními lidmi

zamířit na hodovou zábavu, kde si všichni společně

zazpívali, zatancovali a oslavili tak nejvýznamnější

svátek ve vesnici.

PŘÍLOHA P 16: KROJOVÉ BOTY A OPASEK

(Převzato z webové stránky: Hejda, P. (2012). Retrieved April 14, 2025, from <http://krojovaobuv.cz/fotogalerie/detail/damska-krojova-obuv>)

(Převzato z webové stránky: *Opasek ostrožský*. (2018). Retrieved April 14, 2025, from https://www.siti-kroju.cz/eshop/14_opasky-krojove/-/360_opasek-ostrozscky)

PŘÍLOHA P 17: RECEPT A POPIS ZPRACOVÁNÍ MODELOVACÍ HMOTY

Na výrobu hmoty jsem si připravila dvě skleněné mísy (jednu menší a jednu větší), dvě vařečky a připravila jsem si také tabuli s fixy. Dále byly potřeba 2 hrnky hladké mouky, 2 lžíce oleje, ½ hrnku soli, 2 lžíce kypřicího prášku, 1,5 hrnku vlažné vody a 5 kapek černého a hnědého potravinářského barviva. Suroviny jsem měla uloženy v krabici přikryté dekou. Postupně jsem je vytahovala a ukazovala dětem, přičemž děti hádaly názvy jednotlivých ingrediencí.

Jakmile byly všechny ingredience vyskládány na stole, prozradila jsem dětem, co budeme dnes tvořit. Nejprve děti do menší misky smíchaly tekuté ingredience, tedy vodu s olejem. Ještě před smícháním jsem se dětí zeptala, co si myslí, že se s tekutinami stane. Děti mi nedokázaly odpovědět, tak jsem jim nakreslila možnosti. Na tabuli jsem jednoduše načrtla hypotézy, které by se mohly stát. První byla možnost, že se voda a olej smíchají k sobě, druhá možnost byla ta, že olej bude ležet na spodu mísy, tedy až pod vodou a třetí možnost byla, že bude olej plavat na povrchu vody. Děti postupně chodily k tabuli a k možnosti, která jim přišla nejpravděpodobnější udělaly čárku. Nejvíce čárek se objevilo u první možnosti. Smíchala jsem k sobě tekutiny a děti viděly, že olej zůstal plavat na povrchu. Začaly se dohadovat, kdo dal čárku ke správné možnosti a kdo ne, z čehož vznikla rušná debata. Dohadování jsem uklidnila a rozptýlila tak, že jsem jim vysvětlila, že olej má menší hustotu než voda, a proto zůstal plavat na povrchu. Dětem jsem také řekla, že tyto pokusy se budou učit na základní škole, kde si dopodrobna vysvětlí, proč nám pokus vyšel s takovým výsledkem.

Děti jsem poprosila, jestli by k sobě smíchaly také sypké ingredience, do kterých následně pomalu přimíchávaly olej s vodou. Jakmile začala směs lepit a získávat tužší podobu, vytáhli jsme ji na plastovou podložku, kde ji děti dopracovaly ručně, popřípadě jsem přidala do hmoty trochu mouky, aby směs tolik nelepila. Až byla směs dopracovaná, vyzvala jsem děti, aby hmotu rozdělily na dvě půlky a do každé části přidaly 5 kapek potravinářského barviva.

PŘÍLOHA P 18: KROJOVÉ PÁRY

(Obrázky jsou převzaty z webové stránky: Folklorní akademie. (2014). *Kroje*. Retrieved April 14, 2025, from <https://www.folklorni-akademie.cz/vyhledavani/kroje>)

Kroj z Vlčnova

Kroj z Tupes

Kroj z Kunovic

Kroj z Buchlovic

Kroj ze Starého Města

PŘÍLOHA P 19: TANEC NA PÍSEŇ HAJ, HUSIČKY, HAJ

Děti jsem rozdělila do párů podle velikosti, přičemž dva páry byly tvořeny děvčaty. Děti jsem vyzvala, aby se rozmístily volně po místnosti.

*|: Haj, husičky, haj,
přes zelený háj, :|*

- Děti se drží za obě ruce a společně dělají úkroky na levou stranu a poté zpět na pravou stranu. Na repetici dělají kroky nejprve na pravou stranu a následně na pravou stranu, tedy na původní místo

*haj, husičky popelavé,
máte všecky pérka plavé,*

- Děti se drží za ruce, které si k sobě přitahují a odtahují

*haj, husičky, haj,
přes zelený háj.*

- Děti se drží za obě ruce a společně se točí, na repetici se točí na druhou stranu

PŘÍLOHA P 20: VIDEO HODOVÉHO PRŮVODU

https://www.youtube.com/watch?v=O5S9_tiMcZE

PŘÍLOHA P 21: FOTOGRAFIE Z HODOVÉHO PRŮVODU

Stárci před malovaným domem

(Převzato z webové stránky: Pavlušová, Š. (2014). *Svéráz – folklorní soubor z podluží*. Retrieved April 14, 2025, from <http://www.fssveraz.eu/vice-o-nas/>)

(zdroj: vlastní)

PŘÍLOHA P 22: HUDEBNÍ NÁSTROJE DECHOVÉ MUZIKY

Trubka

(zdroj: Mezzofortis. (2005, January 19). *Trumpet in c german*. Retrieved April 14, 2025, from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Trumpet_in_c_german.jpg)

Pozoun

(zdroj: Biopresto. (2007, July 4). *Trombone CG Bach42AG*. Retrieved April 14, 2025, from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Trombone_CG_Bach42AG.jpg)

Křídlovka

(zdroj: Ogre. (2007, May 3). *Flugelhorn*. Retrieved April 14, 2025, from <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flugelhorn.jpg>)

PŘÍLOHA P 23: MUŽSKÝ, ŽENSKÝ A DĚTSKÝ KROJ

Staroměstský kroj

(Převzato z webové stránky: Folklorní akademie. (2014). *Kroje*. Retrieved April 14, 2025, from <https://www.folklorni-akademie.cz/vyhledavani/kroje>)

Dětský kroj

(zdroj: vlastní)